

PRIROČNIK
ZA UČITELJE
(ZA UČENCE SREDNJIH ŠOL)

**Vedenje
na
družbenih omrežjih**

Vsebina

Povzetek projekta	3
Kako uporabljati ta priročnik in interaktivno prezentacijo	4
Opomba	5
Pridobljene kompetence	6
Uvod v lekcijo	7
Družbena omrežja	8
Video primer	9
Mnenja o videu	10
Dobrodošli v svet Instagrama	12
Slikovni primeri	13
Photo samples I	14
Slikovni primer II	15
Slikovni primer III	16
Zapomni si	18
Zaključek	19
Stripi	21
Zgodba I	22
Zgodba II	23
Zgodba III	25
Pretirana uporaba družbenih omrežij	26
Varnost	31
Konec	36
Seznam za branje	37
Vaja: Skupno razmišljanje	38
Vaja: Prenos informacij	39
Vaja: Pogoji za porabo (brez odgovorov)	40
Vaja: Pogoji za uporabo (+ odgovori)	42
Vaja: Pogoji za uporabo	44
Vaja: Zaključni test (brez odgovorov)	45
Vaja: Zaključni test (+ odgovori)	47
Literatura in viri:	49

Povzetek projekta

Državlanske kompetence so ključnega pomena za aktivno politično udeležbo, ki je eden izmed glavnih elementov dobrega upravljanja in trajnostne demokracije. Zlasti v vzhodnem delu Podonavja politična udeležba stagnira. Še posebej zaskrbljujoči sta apatija in pomanjkanje političnega interesa na strani mlajše populacije. Poleg tega smo bili v zadnjih letih priča političnim dogajanjem, ki vodijo v poslabšanje demokratičnih standardov v mnogih delih regije. Ključni element državlanske kompetence je visoka stopnja medijske pismenosti. Ta je nujna za to, da so ljudje sposobni reflektirati družbene realnosti, s čimer postanejo odporni na negativne medijske pojave, kot so sovražni govor in lažne novice.

Glavni cilj projekta je izboljšati demokratično transnacionalno upravljanje z razvojem observatorija za medijsko pismenost, ki temelji na sodelovanju med različnimi ustreznimi deležniki. V mnogih državah Podonavja sta razvoj kompetenc, povetanih z medijsko pismenostjo in aktivnim državljanstvom, daleč za razvitejšimi deli Evrope. Ta observatorij bo služil kot mehanizem za povečanje medijske pismenosti in s tem za krepitev kompetenc državljanov, kar bo prispevalo k razvoju trajnostne demokracije. Glavne ciljne skupine so mladi in ljudje, ki z njimi delajo. Za krepitev medijske pismenosti bo observatorij zagotovil orodja, ki bodo na voljo tako mladim kot njihovim edukatorjem.

Projekt bo vzpostavil observatorij za medijsko pismenost, ki bo zagotovil instrumente za pregled medijskih vsebin, orodja za usposabljanje ter priporočila za nadgradnjo medijske pismenosti v povezavi z drugimi državljanskimi veščinami. V njegovem okviru bodo pripravljena orodja za krepitev zmogljivosti in usposabljanje, spletni vmesnik in policy-priporočila. Osrednje dejavnosti projekta so: kreiranje praks in širjenje informacij, razvoj učnega sistema, oblikovanje platform za spletno usposabljanje in pilotno testiranje.

Kako uporabljati priročnik in interaktivno predstavitev

Dragi učitelji,

pravkar ste prejeli priročnik, ki je zasnovan za vas in za vaše delo s prezentacijami v razredu. Našli boste informacije o tem, kako delati s posameznimi diapozitivi, kaj je njihov glavni cilj in nekaj nasvetov za poučevanje za boljše razumevanje teme.

Priročnik vsebuje tudi seznam literature, zahvaljujoč kateri lahko pridobite ali razširite znanje, ki se nanaša predvsem na določeno temo predstavitve. Če je zaželeno, da učenci samostojno delajo s pomočjo prezentacije, jim zagotovite priročnik za učence (V tiskani ali digitalni obliki). Tam bodo našli vse informacije, ki jih potrebujejo za delo s predstavitevami in razumevanjem povedanega. Struktura priročnikov temelji na enaki osnovi in je zato podobna).

Če na diapozitivu v spodnjem levem kotu vidite ikono »i«, jo kliknite. Pod njo se nahajajo dodatne informacije ali primeri, ki vam bodo pomagali bolje razumeti temo. Nekateri diapozitivi imajo poleg gumba »i« tudi interaktivne elemente. Ti elementi so poudarjeni. Lahko gre za zvočni vzorec, video ali dodatne informacije. V predstavitvi boste našli tudi ikono za zvok. Nekateri diapozitivi vsebujejo zvok. Po potrebi lahko kliknete ikono zvoka, da utišate ali ponovno aktivirate zvok.

Kliknite puščico desno za naslednji diapozitiv. Če se želite vrniti nazaj, kliknite levo puščico. Če se želite vrniti na sam začetek predstavitve, kliknite na ikono hiše.

V tem priročniku boste našli Nasvete za poučevanje in učenje, ki so primerno orodje za interakcijo med učenci in učitelji, ki bodo nudili učinkovito podporo poučevanju. Nekateri nasveti so bolj kot zabavne igre za razred, ki naj bi pomagale razumeti učni načrt na bolj igriv način.

Besedilo je preprejeno z definicijami. Bodite pozorni tudi na zanimivosti.

Elementi v priročniku:

NASVETI ZA POUČEVANJE

ZANIMIVA DEJSTVA

DEFINICIJE

Opomba

Dolžina lekcije: 180 minut

Predvideni učni rezultati:

Učenci:

- ▶ znajo formulirati principe komuniciranja na internetu
- ▶ znajo razložiti, za kaj se uporabljajo družbena omrežja
- ▶ znajo naštetih primere specifičnih družbenih in komunikacijskih omrežij
- ▶ znajo posplošiti, kaj uporabniki na internetu razkrijejo o sebi
- ▶ s svojimi besedami znajo definirati digitalni odtis in kibernetško zalezovanje
- ▶ so sposobni kritičnega razmišljanja o uporabi družbenih omrežij in njihovega vpliva
- ▶ na posameznikovo civilno odgovornost
- ▶ znajo oceniti, kako bi lahko informacije, ki jih delijo na internet, vplivale na določene situacije v prihodnosti
- ▶ znajo naštetih primere vsebin, ki niso primerne za deljenje na družbenih omrežjih
- ▶ sposobni so razmišljati o svojih čustvih in sprožilcih ter kako se le ti odražajo v njihovih aktivnostih na družbenih omrežjih (kaj in zakaj delijo)

Pridobljene kompetence

Kompetence interpretacije odnosa med medijskimi sporočili in realnostjo

▶ Sposobnost prepoznavanja medijskih sporočil, ki spodbujajo negativne predsodke in dojemanja v družbi.

Kompetence zaznavanja avtorja medijskih sporočil

▶ Sposobnost prepoznavanja tipičnih izraznih sredstev za prikrivanje ali izražanje mnenja (besede, slike, zvok).

▶ Sposobnost primerjave različnih interpretacij vizualno slikovnih izrazov s konkretnimi primeri in sposobnost pojasniti svoj odnos do njih.

▶ Sposobnost prepoznavanja manipulativne komunikacije v masovnih medijih in kritičnega odnosa do nje

Kompetence za delovanje in vpliv medijev v družbi

▶ Sposobnost prepoznavanja vloge družbenih omrežij v socialnem življenju.

▶ Učenec razmišlja o posledicah in spremembah, ki so ob pojavu družbenih omrežij nastale v družbi.

▶ Učenec razume, kako načini financiranja vplivajo na delovanje družbenih omrežij.

▶ Učenec navaja argumente za in proti trditvi, da imajo mediji lahko tudi negativen vpliv.

▶ Učenec razume in lahko s svojimi besedami razloži pomen besed, ki se pojavljajo v povezavi z družbenimi omrežji.

Družbene in osebne kompetence

▶ Sposobnost kritičnega razmišljanja o uporabi družbenih omrežij.

Uvod v lekcijo

Učenci se na družbenih omrežjih soočajo z grožnjo vplivanja na njihovo mnenje, ne da bi se zavedali, kako lahko velika količina informacij vpliva na njihovo presojo. Učenci si morajo znati razlagati razmerje med medijskimi sporočili in realnostjo.

Gojenje kritičnega razmišljanja nad običajnimi vsebinami vodi do krepitve kompetenc, povezanih z aktivnim državljanstvom in trajnostno demokracijo. Zato je zelo pomembno, da učence opremimo z zmožnostjo razumevanja ter kritičnega ocenjevanja in razvrščanja medijskih vsebin. Opozarjamo na dezinformacijska sporočila, ki se lahko hitro razširijo skozi spletno okolje in predvsem družbena omrežja, kot eden od negativnih vidikov. Učence poskušamo naučiti sposobnosti kritičnega vrednotenja na podlagi primerov iz svojega življenja. Posledično bi se morali naučiti uporabljati to veščino pozneje v situacijah, povezanih z aktivnim državljanstvom. In ker večina učencev preživlja čas na družbenih omrežjih, kjer si ogledujejo različne vsebine, smo to temo vključili kot primerno sredstvo za pridobivanje veščin. Učenci naj se naučijo primerjati različne interpretacije vizualno slikovnih izrazov na konkretnih primerih in pojasniti svoj odnos do njih.

Uporabljamo primere iz življenja vplivnežev, da pokažemo, da ni vse, kar vidijo učenci, resnično in iskreno. Če učenci pridobijo kritično oceno vsebine, ki jim je blizu, lahko to veščino uporabijo za druga medijska orodja, različne teme in druga področja njihovega življenja.

Okolje družbenih omrežij ne prinaša le pozitivnih, temveč tudi negativne posledice v smislu vpliva na duševno zdravje te ciljne skupine. Učenci so preobremenjeni z veliko količino vsebin o »lažni lepoti«.

Na začetku lekcije se učencem na kratko predstavijo koncepti družbenih omrežij in njihovi primeri. Pripravljen je video vzorec vsebine, ki je blizu tej ciljni skupini. Učenec lahko razmišlja o posledicah in spremembah, ki jih v družbo prinaša razvoj medijev. Učencem razložimo, da je uporaba teh platform lahko nevarna in povzroča odvisnost. Vsebina je običajno digitalno urejena ali stilizirana, zato smo vključili primer, ki te popravke prikazuje. Za poglobitev te teze so bili pripravljene primeri, ki se nanašajo na urejanje videza, pa tudi krajev. Lahko pride do globlje analize in iskanja dražljajev in težav – učenci ne ocenjujejo svojega vedenja in pomanjkljivosti, temveč napake nekoga drugega, s katerim se lahko pozneje zasebno identificirajo. Ta ciljna skupina je lahko izpostavljena kibernetškemu zalezovanju in spletnemu ustrahovanju, zato je bil vključen tudi strip, ki ponazarja to situacijo.

Za učence je koristno, da se zavedajo, kaj je digitalni odtis. To znanje jim bo pomagalo pri razreševanju in boljšem razumevanju pomena posameznih funkcij. Zadnji diapozitivi obravnavajo pretirano uporabo digitalnih tehnologij in družbenih omrežij ter s tem povezane (ne samo) fiziološke težave.

Družbena omrežja

V tem poglavju bodo učenci spoznali okolje, za katerega so mislili, da ga poznajo (internet, družbena omrežja). Učenci družbena omrežja zagotovo poznajo z vidika izkušenih uporabnikov. To temo jim boste predstavili bolj podrobno. Če vas skrbijo teme družbenih omrežij, samo sprašujte. Vprašajte učence. Postavljajte vprašanja za razpravo in uporabite njihovo znanje in izkušnje. Naj vam predstavijo sodobna družbena omrežja, dajte jim vlogo učitelja – na ta način boste veliko izvedeli o njihovem svetu. S pomočjo ustrezno oblikovanih vprašanj jih motivirajte k razmišljanju in iskanju različnih zornih kotov.

Razpravljajte, poslušajte, sodelujte.

Kaj so družbena omrežja?

Spletne storitve za povezovanje ljudi na internetu. Uporabniki si ustvarijo osebni profil za namen komunikacije (prek besedilnih ali glasovnih sporočil...).

Imeti profil na družbenem omrežju in uporabljati komunikacijske platforme je popolnoma običajno. Pomembno pa je razmisliti, koliko omrežij bi morali aktivno uporabljati, za kakšen namen in kako pogosto, oziroma kako dolgo.

NASVET ZA POUČEVANJE

Ali poznaš: TikTok, Tinder, Snapchat, YouTube, Instagram, Pinterest, Discord, LinkedIn, Skype, WeChat...?

Katera so po vašem mnenju najbolj priljubljena družbena omrežja za mlajše uporabnike?

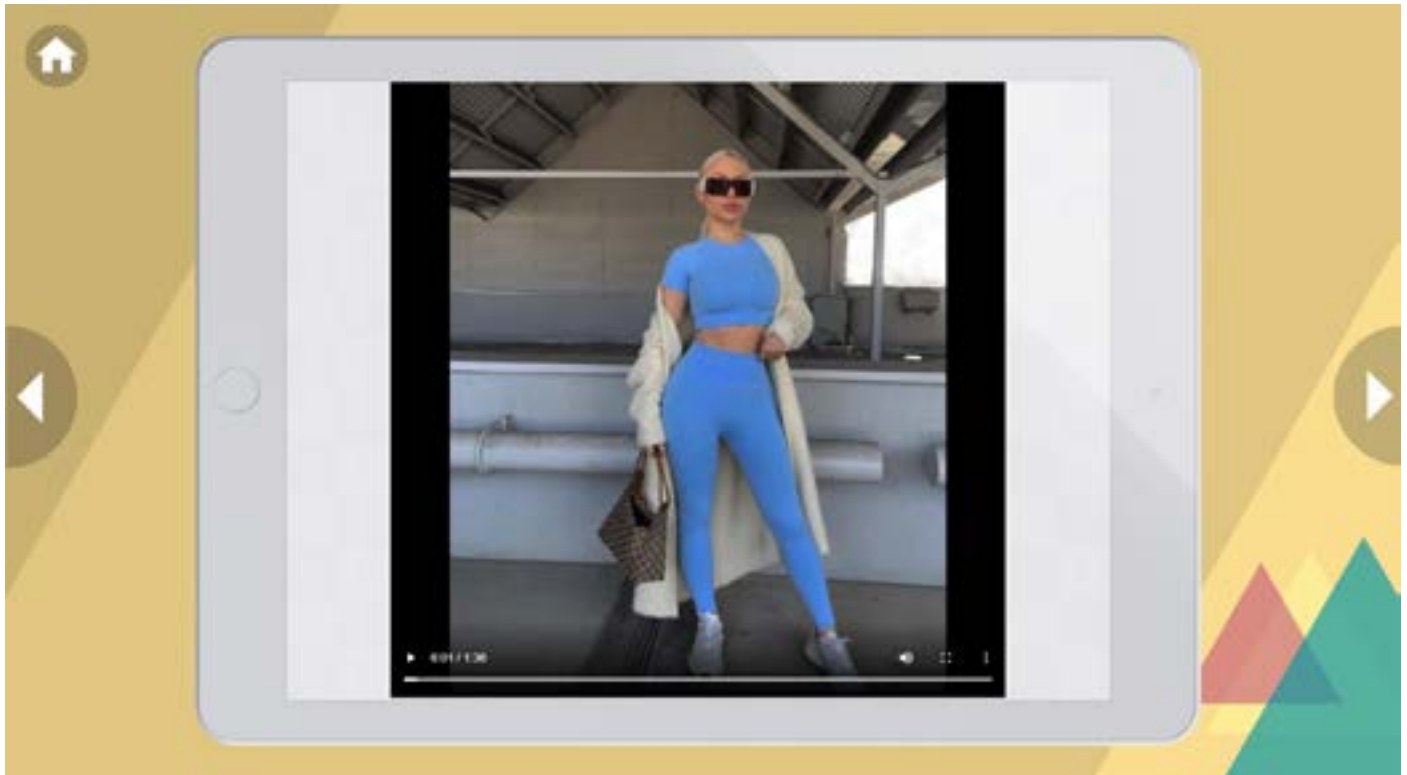
Učenci povejo, ali uporabljajo družbena omrežja, katera in zakaj, kaj je zanje privlačno, kaj bi lahko bilo zanimivo za druge starostne skupine...

Z učenci se pogovorite o namenu družbenih omrežij (komunikacija, ohranjanje stikov, spoznavanje novih ljudi, zabava, iskanje informacij, sprostitvev, izmenjava izkušenj, monetizacija ...), njihovi minljivosti, zastarelosti in upravljanju računa, potem ko se odločijo, da omrežja ne bodo več uporabljali.

Video primer

Udobno se namestite in si oglejte video. Pritisnite gumb za predvajanje na prezentaciji.

NASVET ZA POUČEVANJE

Z učenci se pogovorite o videu, ki ste si ga ogledali.

Na katerih družabnih omrežjih so že videli podobno vsebino?

Ali podobno vsebino pogosto opažajo?

Ugibajte, na katerem družbenem omrežju je bil objavljen video.

Učenci naj povejo, kako se ob gledanju videa počutijo.

Ali prepoznate osebe na fotografijah?

Na primer:

- ▶ Nathalya Cabral (influencer/model)
- ▶ Oliwye Soukupova (influencer/model/fashion icon)
- ▶ Anny Swanky (influencer/model) and her boyfriend
- ▶ luca_rossi10 (they often present luxury life, styling photos with luxury goods)

Učenci naj povejo, kakšna čustva jim vzbuja video.

Učencem se pogosto zdi, da so življenja vplivnežev zanimiva, pisana, luksuzna in zabavna – ter popolnoma drugačna od njihovih življenj.

Pogovorite se o kompleksnosti tega videa:

- ▶ kako dosežejo popolno fotografijo
- ▶ kako dolgo traja izdelava zanimivega posnetka
- ▶ kaj vse zajema izdelava zanimivega posnetka
- ▶ kakšno je dejansko življenje ljudi na posnetku, ko niso pred kamero
- ▶ osamljenost med potovanji po svetu
- ▶ ljubosumnost na druge
- ▶ vdor v zasebnost
- ▶ pritisk/zahteve po določenem vedenju

Po razpravi pojdite na naslednji diapozitiv.

Mnenja o videu

NASVET ZA POUČEVANJE

Z učenci se pogovorite in razložite informacije na diapozitivih.

Pravkar ste videli vsebino na Instagramu. In to je v vas vzbudilo čustva.

Družbena omrežja so lahko tudi nevarna. Povzročajo odvisnost, tako kot alkohol, ali igre na srečo.

Zakaj? Npr. Facebook zaposluje vrhunsko ekipo strokovnjakov, ki optimizirajo uporabniško izkušnjo. Zato se želite vedno znova vračati. Ko se počutite osamljeni, obiščete Facebook, Tinder ali Snapchat. In za to prejmete "nagrado": srca, všečke in komentarje. Toda to so iluzije. Več časa, kot preživite v omrežjih, večji je občutek frustracije :(

Zakaj menite, da so družabna omrežja (in internet na splošno) tako privlačna za ljudi?

Možni odgovori:

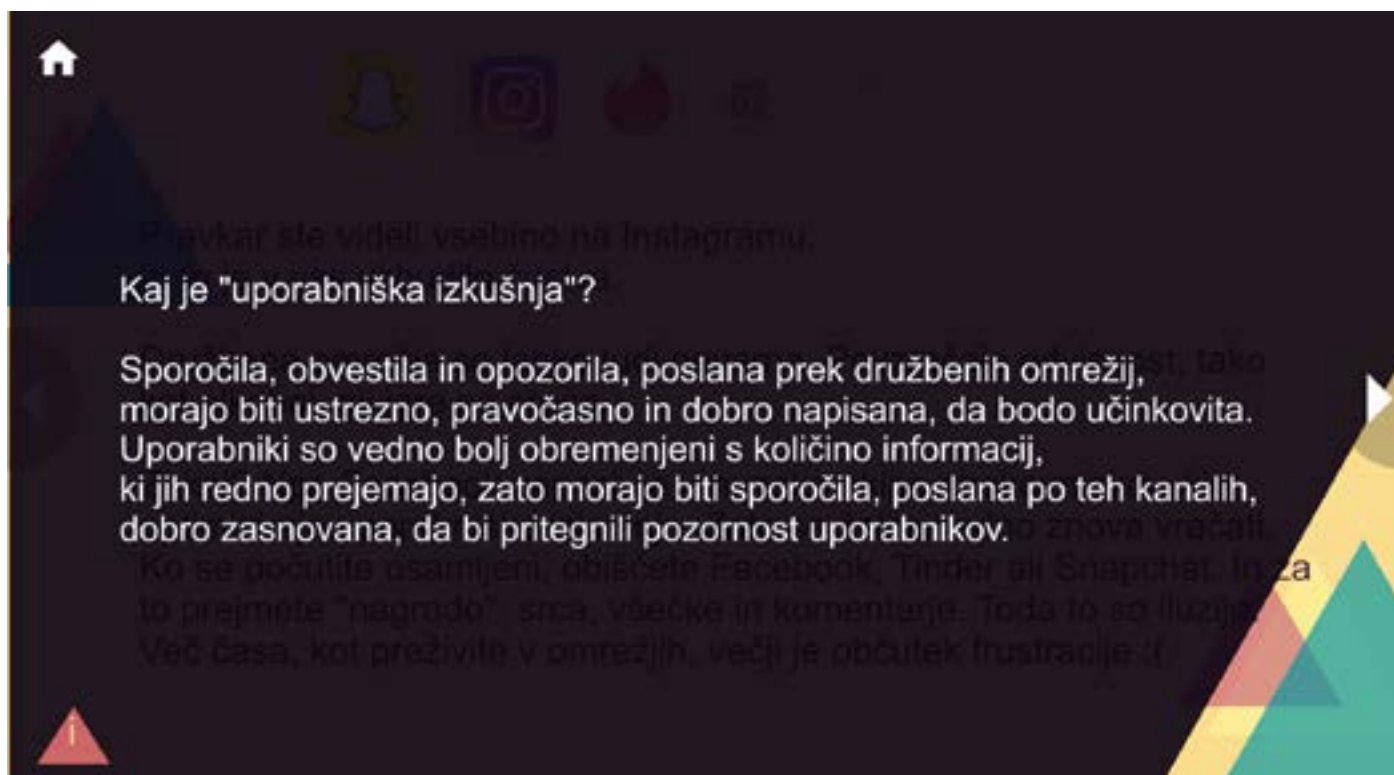
- ▶ Dostopnost skoraj vsega na enem mestu in kadarkoli.
- ▶ Anonimnost
- ▶ Na internetu najdemo odgovore na vprašanja, katera nas je strah/sram vprašati druge.
- ▶ Možnost, da se predstavim na tak način, kot želim. (objavim samo to, kar želim, da drugi vedo, ali pa priložnost, da se pretvarjam, da sem kdo drug)
- ▶ Možnost, da se odklopim/distanciram
- ▶ Možnost dostopa do vseh vrst zabavnih vsebin

NASVET ZA POUČEVANJE

Z učenci se pogovorite in razložite informacije na diapozitivih.

Še ena stvar, ki lahko povzroči zasvojenost z družbenimi omrežji, je uporabniška izkušnja. S klikom na info gumb si preberite več o tem

Dobrodošli v svet Instagrama (primeri vsebine na družbenih omrežjih)

V tem delu bi vas radi izobrazili o pasteh v vsebin, ki jih uporabljamo, kadar se povežemo na internet. Zagotovo ste začeli uporabljati družbena omrežja za sledenje svojim prijateljem. Kasneje ste začeli spremljati druge ljudi (znane osebnosti, zanimive ljudi, manekenke, športnike,..), da bi videli, kako v resnici živijo.

Oni na družbenih omrežjih z nami delijo svoja zasebna življenja. Pa je temu res tako?

Slikovni primeri

Ljudje na fotografijah, ki jih posredujejo javnosti, poskušajo izgledati čim boljše. Želijo, da jih občudujete in všečkat. Zato se bodo za fotografijo čim bolj potrudili. Izberejo najbolj zanimivo mesto, najboljšo obleko, najboljši izraz obraza ali popolno hrano. Ko je vse pripravljeno, se poslikajo in to objavijo na spletu.

Pomislite, ali tudi vi kdaj urejate svoje fotografije.

Še bolj pomembno pa je, ali menite, da so tudi fotografije drugih morda obdelane ali prirejene?

Slikovni primer 1

Poglejte si tri primere na diapozitivu.

Ali lahko najdete, kje so bili spremenjeni?

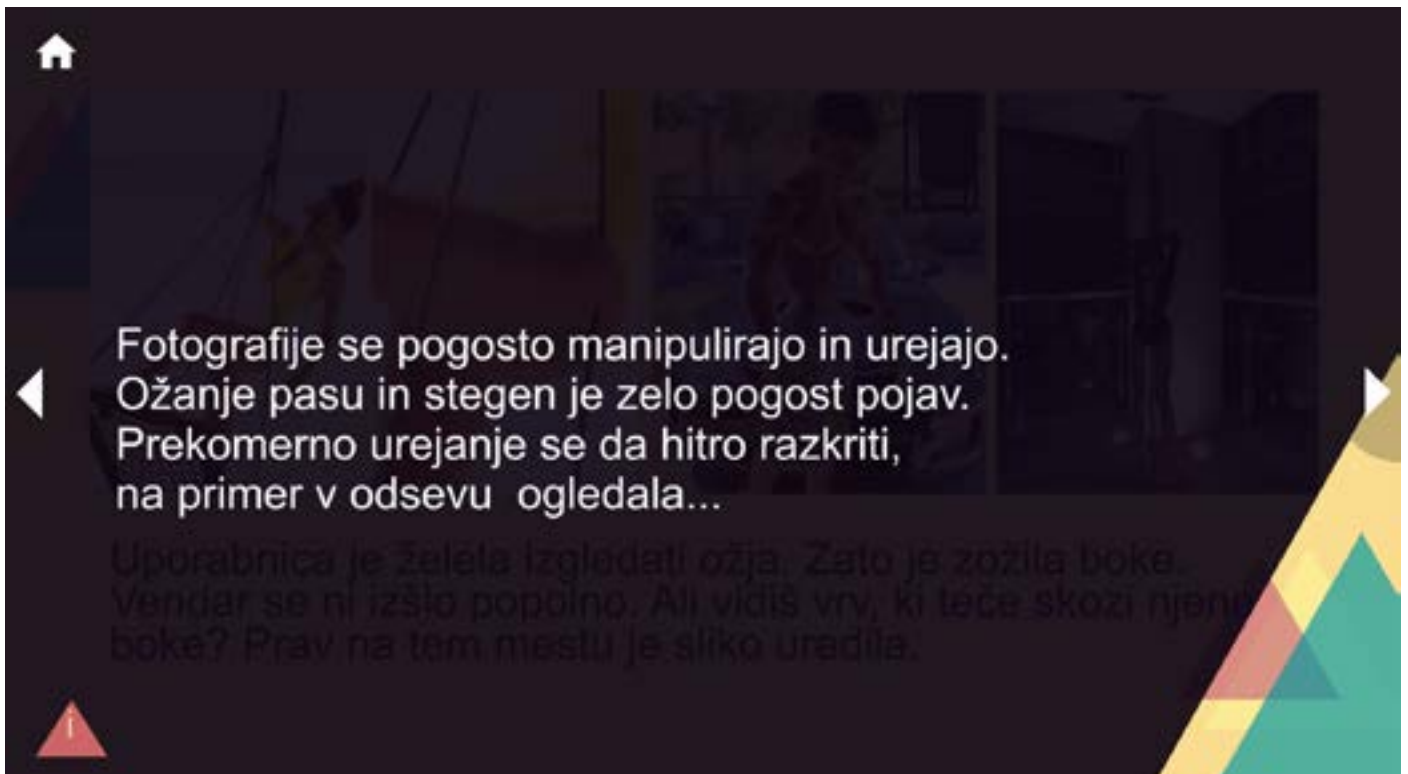

Uporabnica je želela izgledati ožja. Zato je zožila boke. Vendar se ni izšlo popolno. Ali vidiš vrv, ki teče skozi njene boke? Prav na tem mestu je sliko uredila.

Poglejte vrv, ki gre skozi stegno dekleta, ki uživa na počitnicah na plaži.

Ali pa pogledajte fanta, ki je izboljšal svoje mišice. V tem primeru je nekoliko pretiraval. Na zadnji sliki ste lahko občudovali čudovite noge dekleta, ki stoji ob stekleni steni. Dobro si oglejte njen odsev v ogledalu.

Kliknite na gumb za več informacij.

**Ste omenjene popravke opazili tudi sami?
Zakaj so ljudje na slikah naredili te popravke?**

NASVET ZA POUČEVANJE

Več o manipulaciji fotografij si pogledajte v lekciji „Manipulacija in propaganda“.

Slikovni primer 2

Pred vami na diapozitivu je več znanih osebnosti, ki ste jih verjetno že videli v časopisih, pa tudi na družbenih omrežjih. So slavni in lepi, njihove fotografije pa dobivajo vsečke. A v resnici imajo ti ljudje za seboj ekipo urednikov, ki skrbijo za urejanje vseh fotografij, ki so objavljene na njihovih družbenih omrežjih. Zelo redko je, da »originalne« fotografije pridejo v javnost.

Ali lahko ugotovite, katera od dveh fotografij zvezdnikov je urejena fotografija in katera izvirna?

Morda sledite znanim osebam in jih zavidate njihov popoln izgled. Toda, zavedajte se, da so njihove slike močno urejene.

Poiščite svojo trenutno najljubšo slavno osebo (kuharja, športnika, fotomodela, pevca) in videli boste, da so na fotografijah videti drugače.

Pomembno je, da ste sposobni kritično oceniti tisto vsebino, pri kateri vidite, da je bila urejena.

Če se urejajo nedolžne stvari, kot obrazi, se lahko spremeni tudi vsebina s političnim kontekstom.

Slikovni primer 3

Ljudje ne urejajo samo svojih obrazov, ampak tudi okolja, v katerih se slikajo.

Ljudje ne urejajo samo svojega izgleda, temveč tudi kraje, kjer posnamejo svoje fotografije...

Bodite pozorni na oblake!

Primer na desni: Ta vplivnica ima na vseh slikah presenetljivo podobne oblake.

Poglejte primer vrat na levi strani. Ali opazite razlike med slikami?

Razmislite in se o tem pogovorite v razredu.

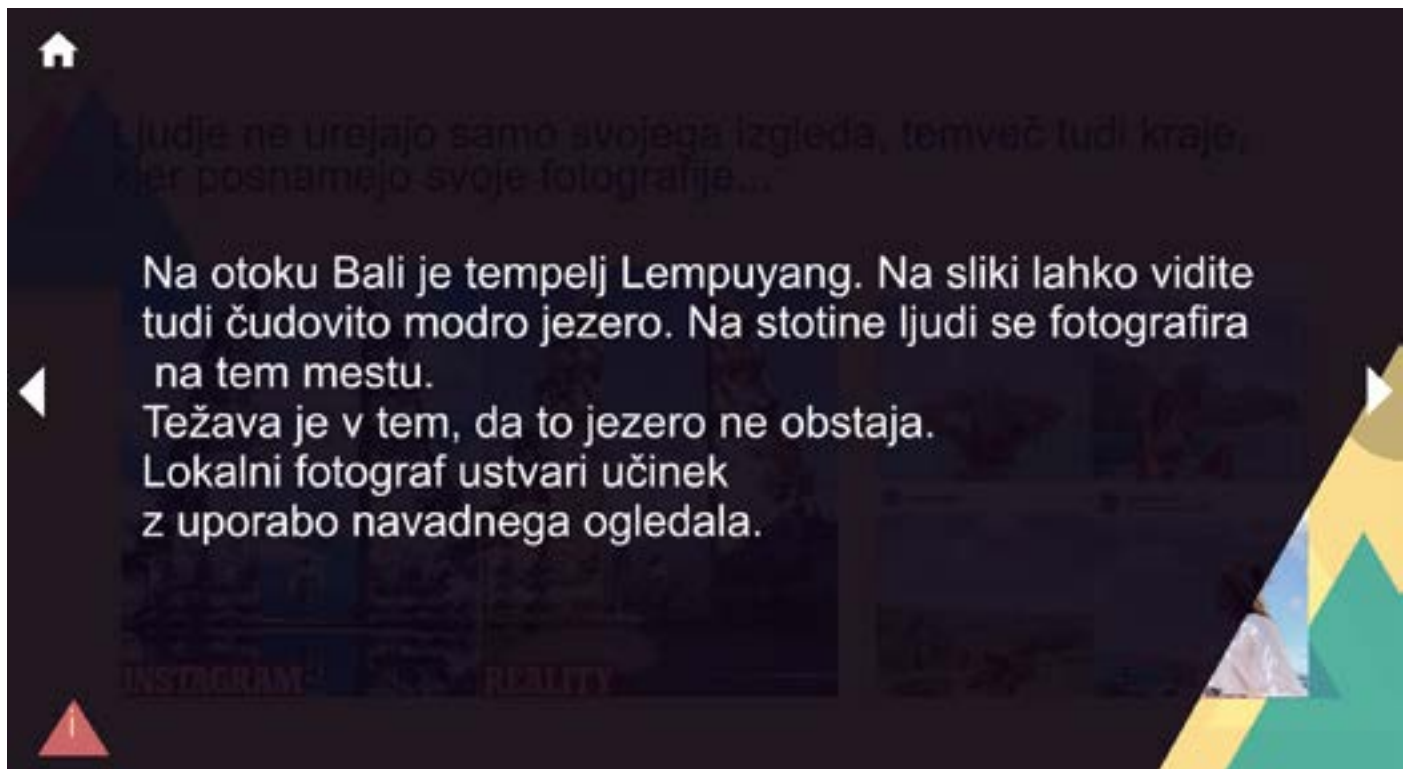

NASVET ZA POUČEVANJE

Z učenci se pogovorite o razlikah na fotografijah. Poglejte primer na desni. Fotografije so z njenega instagram profila. Je na fotografijah kaj čudnega? Nato si oglejte primer na levi. Je kaj posebnega na fotografijah vrat?

Namen vaje je usmeriti učence, da najdejo »vprašljive« elemente. Iskanje bi jih moralo opozoriti na izkrivljanje realnosti.

Po razpravi kliknite na info gumb v levem kotu diapozitiva.

↑

Ljudje ne urejajo samo svojega izgleda, temveč tudi kraje, ker posnamejo svoje fotografije...

◀ Na otoku Bali je tempelj Lempuyang. Na sliki lahko vidite tudi čudovito modro jezero. Na stotine ljudi se fotografira na tem mestu.
Težava je v tem, da to jezero ne obstaja. Lokalni fotograf ustvari učinek z uporabo navadnega ogledala.

▶

INSPIRACIJA

▶

▲

Zapomni si

Zapomnite si

- Na družbenih omrežjih VSI poskušajo izgledati popolno.
- Slike in videi so urejeni in ne odražajo realnega stanja.
- Če uporabnik "pokaže" svoj naravni videz ali celo govori o svojih mentalnih težavah, je to verjetno premišljena poteza.
- Nihče ne deli povprečnih stvari/objav/dogodkov.
- Vsi olepšujejo svoje objave (tudi slavne osebe).

Morda mnogi od vas zavidate Instagram vplivnežem - kakšno popolno življenje imajo. V resnici pa so nesrečni, saj morajo nenehno stilizirati svoje življenje in prilagajati čas fotografiranja. Vse to ustvari napačen vtis o njihovem življenju.

Zgornji primeri niso namenjeni temu, da bi vam predavali ali povedali, kaj je prav.

Pomembno je, da lahko sami prepoznate popravke. Kar se zdi kot nedolžno urejanje, lahko vpliva na druge ljudi. Nekdo se lahko zaradi tega morda počuti manj zanimiv, ali pa tudi premalo privlačen (zaradi primerjave z nerealnim idolom).

Pomembno je, da se urejanje lahko uporablja tudi v političnem kontekstu, na primer v tako imenovanem deepfake (ta izraz je podrobneje razložen v lekciji „Novice in potegavščine“). Ta lekcija služi kot uvod v ta pojav.

Pomembno je, da se zavedamo teh možnosti in smo nanje pozorni.

Vprašajte se: Ali je to, kar opazujem, sploh mogoče?

Nato lahko informacije preverite, na primer tako, da poiščete fotografijo/temo v več virih.

Zaključek

Če pogledamo družbene medije in urejanje njihove vsebine, se moramo vprašati, zakaj nekateri ljudje izvajajo te popravke? Eden od odgovorov je dobiček. Želijo si pridobiti sledilce, slavo in nato prihodke.

Zakaj ljudje to počnejo?

- da bi pridobili sledilce
- da bi zaslužili (tvoji komentarji in všečki jim pri tem pomagajo)
- "všečki" sproščajo dopamin, ki je hormon, ki ga povezujejo z užitkom

Česa se morate zavedati?

- naj vam vsebina družbenih omrežij ne povzroča stresa
- ne dovolite, da vas vsebina, ki jo gledate, popolnoma obsede
- kar vidite, ni resnično, naj to ne bo vaš cilj

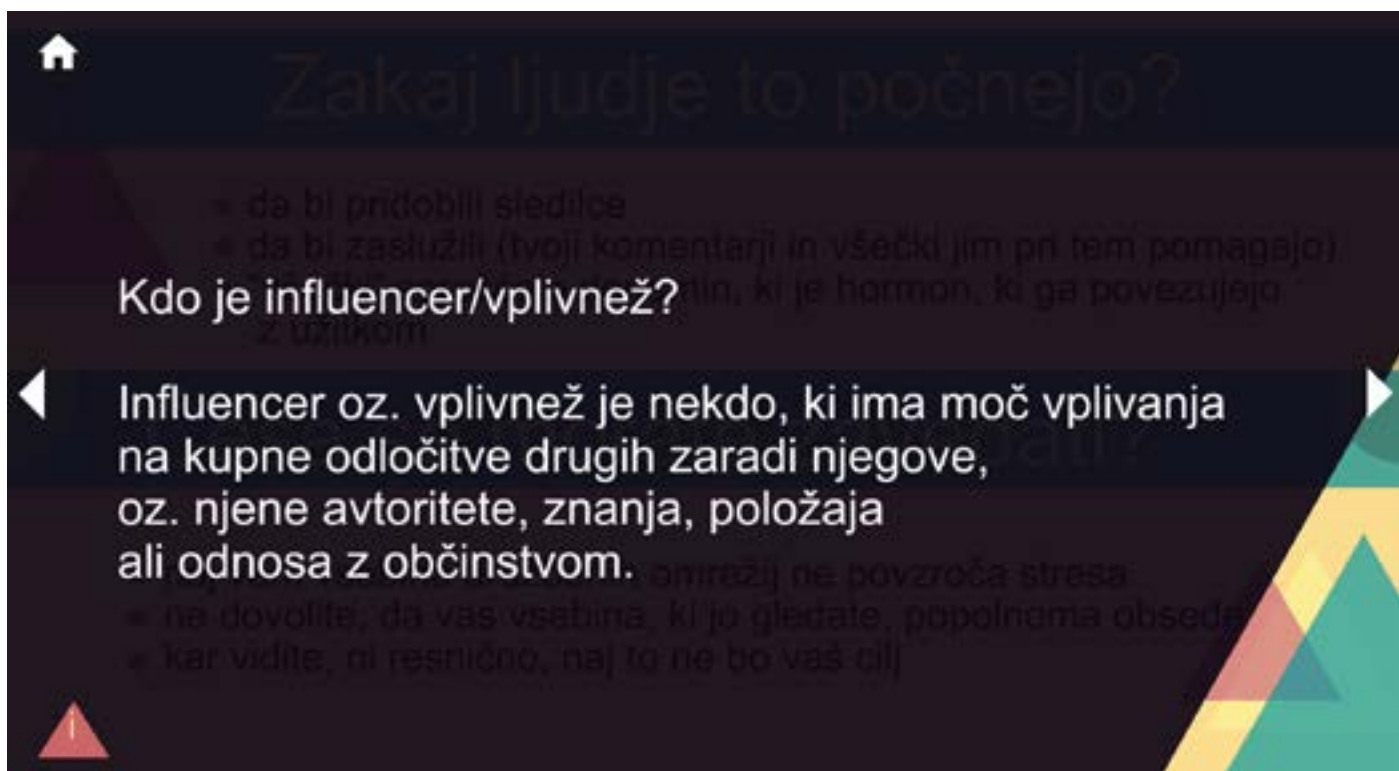
Pomembno si je zapomniti, da družbena omrežja niso namenjena samo komunikaciji s prijatelji, ampak tudi profitiranju različnih uporabnikov.

Ti ljudje se imenujejo **vplivneži**.

Ste že kdaj slišali ta izraz?

Ali ga lahko opišete s svojimi besedami?

Po razpravi kliknite na gumb za informacije

Izraz vplivnež se uporablja, ker gre za osebo, ki lahko s svojimi besedami, dejanji ali celo s svojim videzom vpliva na okolje (pozitivno ali negativno).

Danes je ta izraz zelo aktualen v svetu marketinga in prodaje.

Vplivneži pogosto promovirajo izdelke s tako imenovanim umeščanjem izdelkov. Več o tem pa boste izvedeli v lekciji »Trženje in oglaševanje«.

Stripi

V prejšnjem poglavju smo se družbenim omrežjem posvetili precej teoretično. V tem delu pa jih bomo pogledali z vidika aktivnega uporabnika. Naslednji diapozitivi vas bodo popeljali skozi strip.

Zgodba se dogaja v poletnem taboru ob vodi. Glavni junaki so prišli tja, da bi uživali v prostem času.

Z učenci se pogovorite o vsakem diapozitivu in razmislite o sledljivosti/varnosti/zlorabi informacij na internetu.

Zgodba I

Naša glavna junakinja je svetlolasa Zorka. Zorka se ravno slika s svojo prijateljico. Fotografija je dobra za spominek, pa tudi za družbena omrežja.

Kliknite na gumb za informacije.

Zgodba se morda zdi preprosta in običajna, a nedolgo nazaj bi fotografija končala v natisnjenem foto albumu. Danes se s fotografijo dogajajo druge zgodbe. In pogosto jih ne moremo nadzorovati.

Medtem ko se dekleti slikata, se mimo sprehajata Arthur in njegov prijatelj. To je normalna situacija. Lepo bi bilo, da bi se Arthur šel predstaviti - v živo. V naši zgodbi pa je prizor nekoliko drugačen.

Zgodba II

Arthurju je bila Zorka všeč in ga je zanimala. Namesto tradicionalnega spoznavanja je Arthur najprej opravil nekaj raziskovanja na internetu. Na družbenih omrežjih, če smo natančni.

Oglejte si, kaj lahko preberete na diapozitivu.

NASVET ZA POUČEVANJE

Pogovorite se z učenci.

Kako je Arthur našel Zorkino sliko?

- ▶ S pomočjo ključnih besed jo je poiskal na internetu/ družbenih omrežjih
- ▶ Uporabil je popularna družbena omrežja in iskal med najbolj verjetnimi oznakami (hashtags).

Kaj je Zorka razkrila o sebi na spletu?

Naštej, kaj si o Zorki izvedel iz diapozitiva.

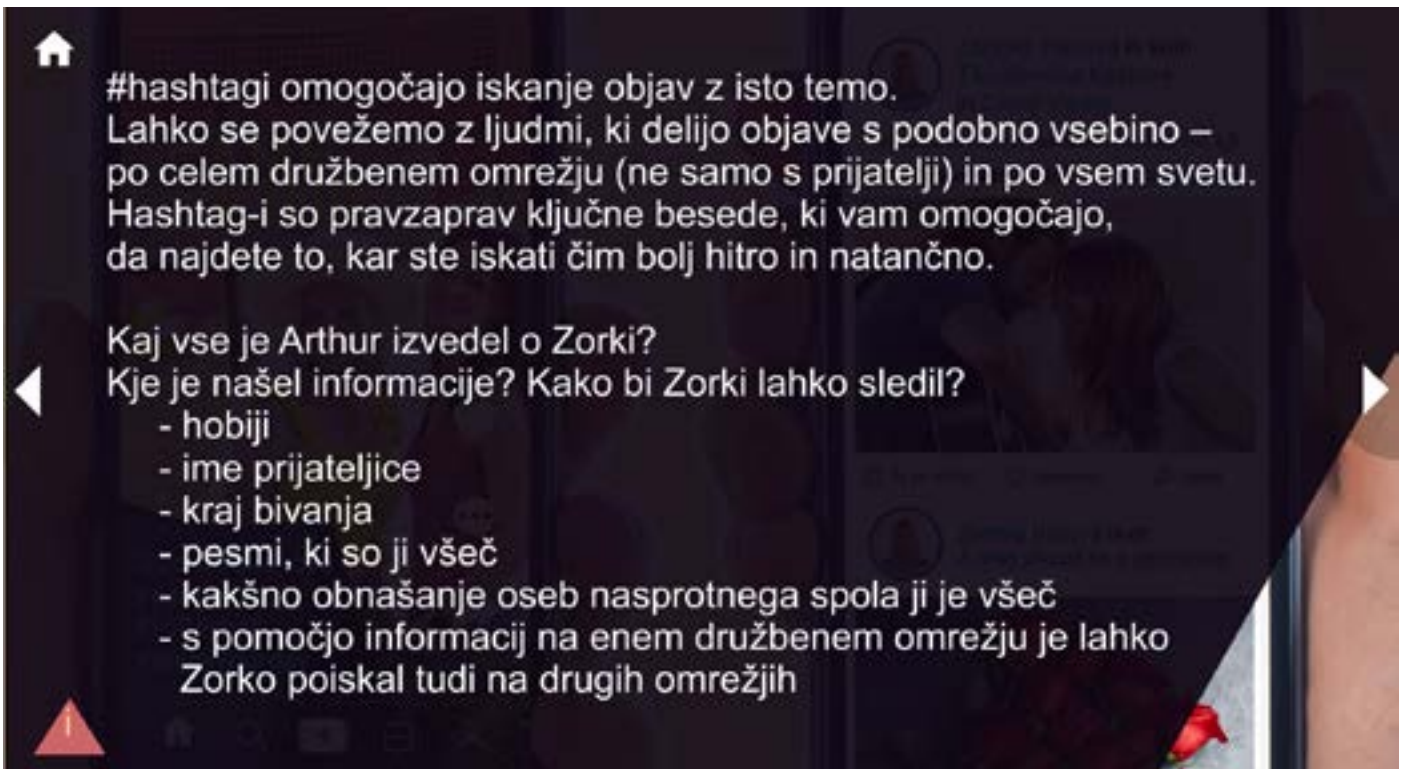
Kakšni so njeni hobiji?

Katere druge ključne podatke je razkrila Zorka?

Z učenci se pogovorite o znaku # (hashtag).
Nato kliknite na gumb za informacije.

Zgodba se nadaljuje. Ker je Arthur iz interneta izvedel, kje se Zorka nahaja, želi iti v tabor Viking.

Zgodba III

Arthur je Zorko končno tudi osebno spoznal.

Medtem, ko je ona navdušena nad njegovim kavalirstvom, nima pojma, da je izvedel že veliko stvari o njej in to znanje zdaj preprosto izkorišča.

Kaj se je ta večer zgodilo v taboru?

► eden izmed možnih odgovorov se nahaja pod info gumbom

🏠 Kaj se je zvečer zgodilo v kampu?

- Arthur je s pomočjo informacij iz njenega profila na Zorko naredil dober vtis -> obnašal se je kot kavalir, pokazal zanimanje za njen dan in ji zapel njeno najljubšo pesem.

Preden nekaj objaviš vedni odgovori na ta vprašanja:

- KAJ je vsebina objave (Ali je vsebina v redu zame in za druge?

Ali lahko komurkoli škoduje? Ali imam pravico deliti te podatke z drugimi ljudmi?)

- KDO ima/bo imel dostop do te vsebine?

- kakšen učinek bo imela objava v PRIHODNOSTI? - Ali me ne bo v nekaj dneh/mesecih/letih sram objave?

Ali mi ne bo škodila pri mojih načrtih za prihodnost?

Ali bi jo v prihodnosti lahko uporabili proti meni?

Nasvet: Če je mogoče, nastavite obvestilo, ki vas opozori, da vas je nekdo označil v objavi. Vi se lahko nato odločite, ali se bo to obdržalo na vašem profilu, ali boste od osebe zahtevali, da objavo izbriše.

Pretirana uporaba družbenih omrežij

Kaj je motnja odvisnosti od interneta (“iad”)?

Pogosto lahko najdete nekoga, ki govori ali piše o »odvisnosti od interneta«. Za pojasnilo: odvisnost od interneta kot taka **pravzaprav sploh ne obstaja** (vsaj ne v času nastanka tega gradiva, leta 2021). Ne bomo je našli v Mednarodni statistični klasifikaciji bolezni in sorodnih zdravstvenih težav. Večina strokovnjakov govori o pretirani uporabi interneta, srečamo se tudi s pojmom zasvojenostnega vedenja. Je pa čisto možno, da bo čez nekaj let drugače.

NASVET ZA POUČEVANJE

Pozanimajte se, koliko časa učenci preživijo na spletu.

Naloga: Zamislite si dejavnosti, pri katerih uživate v povezavi z internetom: uporaba družbenih omrežij (branje in komentiranje objav...), gledanje videov, brskanje po internetu, igranje računalniških iger ali karkoli drugega.

Iskreno odgovorite na naslednja vprašanja. Preštejte, kako pogosto odgovorite ja in ne.

► Učenci naj razmišljajo o računalnikih, tablicah ali mobilnih telefonih na splošno. Tri pike v naslednjih stavkih naj nadomestijo z eno izmed zgornjih besed

Primer stavka:

*Ste kdaj razmišljali o tem, da bi preživeli manj časa na ... ?
Ali ste večkrat porabili več časa za ... ,
kot ste sprva načrtovali?*

Primer naj izgleda takole:

Ste kdaj razmišljali o tem, da bi preživeli manj časa na **računalniku?**

Ali ste večkrat porabili več časa na računalniku,
kot ste sprva načrtovali?

Kot primer preberite: Se vam pogosto zgodi, da za **računalniške igre, telefon ali internet** porabite več časa, kot ste sprva načrtovali?

► *Učenci lahko seznam najdejo tudi v učilnici in nanja odgovarjajo individualno.*

Čas

- ▶ Ste kdaj pomislili da bi manj časa porabili za ...?
- ▶ Se pogosto zgodi, da za ... porabite več časa, kot ste načrtovali?
- ▶ Vas je bilo kdaj sram povedati resnico, ko vas je kdo vprašal, koliko časa ste porabili za ...?

Aktivnosti

- ▶ Ali odlašate z nalogami (domača naloga, pospravljanje,...) da lahko dlje časa uživate na ...?
- ▶ Ste kdaj preskočili obveznosti (trening, obisk starih staršev, obisk prijateljev), da ste lahko več časa preživeli na...?
- ▶ Ali kdaj pozabite piti ali jesti zaradi ...?
- ▶ Ste kdaj čas preživljali na ..., čeprav v tem niste uživali?

Okolje

- ▶ Se s starši/sorodniki/ prijatelji kdaj prepirate zaradi...?
- ▶ Ali imate na internetu več prijateljev, kot v resničnem življenju?
- ▶ Ali imate slabše ocene?
- ▶ Ali vaše razpoloženje bolj niha?

Misli

- ▶ Ali kdaj razmišljate o ..., ko počnete nekaj drugega?
- ▶ Ali se vedno veselite preživljanja časa na ...?
- ▶ Ali uporabljate ..., da pozabite na skrbi in slabo voljo?
- ▶ Ali se težje koncentirate, kot v preteklosti?

Telo

- ▶ Ste kdaj zanemarili higieno zaradi ...?
(Niste umili zob, v kuhinji se je kopičila umazana posoda, ...)
- ▶ Ste opazili spremembe v svoji teži?
- ▶ Ali opažate bolj pogoste glavobole, bolečine v hrbtu, utrujenost oči, boleča zapestja ali slabšo kakovost spanja?

Primerjajte svoje odgovore s sošolci. Če ste pogosto odgovorili pritrdilno, je morda čas, da razmislite, ali bi bilo potrebno omejiti uporabo računalnika in interneta.

Če želite izvedeti več informacij o tem, kako učenci uporabljajo tehnologijo/internet, lahko za primer uporabite test iz O2 Smart School or Department of Addictology, Faculty of Medicine, Charles University and General Hospital in Prague.

Učence spodbudite k občasnemu "digitalnem detoxu".

Na svetu je približno 7,8 milijard ljudi. Skoraj 6 milijard jih ima in uporablja mobilne telefone.

Mnogi ljudje se ne zavedajo, da tehnologija vpliva na naše zdravje, dokler ne pride do bolečih zdravstvenih težav.

Psihološke posledice pretirane uporabe tehnologije

Kateri čuti so lahko prizadeti zaradi uporabe digitalnih tehnologij?

VID– sindrom računalniškega vida, ki je povezan s prekomernim gledanjem na monitor ali zaslon, se kaže v suhih očeh, pekočem, zamegljenem vidu in prekomernem solzenju.

Težava je v **modri svetlobi**, ki jo oddajajo zasloni. Ta modra svetloba poveča budnost. **Rumena svetloba** ima nasproten učinek (vzbuja občutek umirjenosti in dobrega počutja, manj utrujenosti oči). Ali tvoj zaslon telefona zvečer spremeni barvo? Zdaj veš zakaj.

SLUH - preglasna glasba draži ušesa in lahko povzroči zvonjenje v ušesih, poškodbe in pokanje bobniča ali drugega dela ušesa.

TELESNA DRŽA - hrbtenica je zelo pomemben del našega telesa, njen neprimeren položaj pri uporabi tehnologije lahko povzroči večji stres in posledično bolečino ter omejevanje gibanja delov telesa. Povzroča lahko tudi glavobole.

ZANIMIVO DEJSTVO

Spanje

Ali ste vedeli, da:

- ▶ se telo mladega človeka razvija in raste predvsem med spanjem (hormon rasti se sprošča samo med spanjem)
- ▶ se med spanjem informacije shanjujejo v dolgoročni spomin
- ▶ modra svetloba ekranov možgane prelisiči, da mislijo, da je dan in zato težje zaspimo

Težave je mogoče do neke mere preprečiti, na primer s prilagajanjem svetlosti zaslona, znižanjem glasnosti glasbe, uporabo posebnih pripomočkov (modra očala za blokiranje svetlobe, ergonomski stol in miška, podloga za miško/zapestje, podstavek za noge), z zmanjšanjem časa, porabljenega s tehnologijo, z omejitvami uporabe tehnologije v postelji, z vadbo, z rednimi odmori, ...

Poskrbite za svoje telo tako, kot skrbite za svoj najnovejši pametni telefon ali računalnik, saj, za razliko od teh naprav, novega telesa ne moreš kupiti!

ZANIMIVO DEJSTVO

Količina časa, ki ga preživimo na aplikacijah

- ▶ Instagram in Facebook uporabnikom omogočata, da preverijo, koliko časa preživijo na posamezni aplikaciji (ne velja za uporabo spletne strani). Informacije najdeš v nastavitvah -Your activity (IG) in Your time na Facebook-u.

NASVET ZA POUČEVANJE

Preden kliknete na info gumb, učence vprašajte:

- ▶ Koliko časa na dan preživijo na računalniku/telefonu / družbenih omrežjih (med tednom ali vikendom)?
- ▶ Kakšen je po njihovem mnenju optimalen čas za preživljanje na družbenih omrežjih?

Lahko jim date tudi domačo nalogo:

Izračunajte, koliko časa preživite na telefonu/internetu.

- ▶ Koliko časa je to med tednom in koliko med vikendom?

- ▶ Za merjenje časa izberite povprečen dan in
- ▶ Če se tisti dan načrtno izogibate tehnologiji, potem rezultati ne kažejo realnega stanja.

Dobljene rezultate primerjajte med seboj. Obstajajo razlike med rezultati fantov in deklet? Izračunajte povprečja.

Kaj pomenita nomofobija in FOMO? Ste že slišali za to?

Nomofobija (strah, da bi bili brez mobilnega telefona) = odvisnost od mobilnega telefona, strah, da ne bi mogli uporabljati mobilnega telefona ob določenem času (slab/brez signala, nizka baterija, pozabljen telefon, biti nekje, kjer je uporaba prepovedana/neprirodna...).

Kaj pomeni FOMO? (strah, da bi nekaj zamudili) = stalno preverjanje zaslona, takojšen odziv na dohodna obvestila, želja, da vedno vemo, kaj se dogaja.

-> potreba po neprestani prisotnosti na spletu.

Razpoložljivost interneta (družabnih omrežij) vodi k temu, da včasih podzavestno ustvarimo **ritual**, ki nas sili, da se enako vedemo tudi v drugih podobnih situacijah. Iz žepa potegnemo mobilni telefon, da skrajšamo dolžino časa v zdravniški čakalnici, ali na avtobusni postaji. Podzavestno to počnemo med katerokoli drugo dolgočasno ali dolgotrajno dejavnostjo. Kaj so ljudje počeli prej, ko si niso mogli krajšati časa s telefoni? Navezali so stike z drugimi in se pogovarjali.

Kako opustiti te navade? Ni nujno, da je cilj popolna opustitev. Vseeno pa se je treba naučiti preživeti svoj čas na uravnotežen način, biti sposoben se razumno odločati in spreminjati vrste dejavnosti. Sprememba življenjskega sloga je več kot zaželena. Prednost naj ima telesna aktivnost ter dejavnosti s prijatelji in družino (v zaprtih prostorih ali na prostem).

Varnost

Vprašajte učence: **Kaj mislite, da je o vas shranjeno na internetu?**

Digitalni odtisi so tako pomembna tema, da se bomo z njo vedno znova srečali in vas spomnili, kaj internet ve o vas:

- ▶ kaj ste iskali, komentirali, delili ali všečkali
  - ▷ videi, slike, komentarji, oglasi, sporočila
- ▶ katere strani ste obiskali – dolžina obiska, kaj ste kupili, primerjali, dodali v košarico
- ▶ kam ste se vpisali / prijavili
- ▶ s kom ste v stiku, kako pogosto, kako dolgo; informacije o posameznih ljudeh v stiku
- ▶ kje in na kaj ste klikali
- ▶ zelo verjetno ima tudi informacije o vaših telefonskih kontaktih, koga ste klicali in komu ste pisali sporočila

... preprosto ve za vse, kar počnete na internetu in te informacije bodo uporabljene, ko bo to potrebno.

Čeprav se zdi malo verjetno, lahko celo vaš najboljši prijatelj postane oseba, s katero se ne boste več pogovarjali. Takrat se zlahka zgodi, da bo uporabil orožje, ki ste mu ga dali v roko – pogovore, besedila, videe, fotografije, ... Skratka, vse, kar pošljete ali delite, se lahko z enim klikom zlorabi proti vam.

Pogosto se zgodi, da so ljudje izpostavljeni razkritju intimnih fotografij, ki so jih v preteklosti pošiljali svojim partnerjem (nekateri zaradi ljubezni, nekateri pod grožnjo razhoda). Ljubosumje, želja po maščevanju ali sovraštvo lahko najljubšo osebo spremenijo v nekoga, zaradi katerega žrtev razmišlja tudi o samomoru. Nobena fotografija ni vredna takšnih težav in razmišljanj.

Intimnih fotografij ne pošiljajte nikomur. Niti prijateljem, fantu ali puncu.

ZANIMIVO DEJSTVO

Ste kdaj pogledali svoje stare objave in se vprašali: *“Zakaj sem to sploh objavil/a?”*

Preden nekaj objaviš pomisli, kako boš na to gledal čez nekaj let!

Internet je vrelec zakladov brez dna – glede na vrste objav obstajajo take, ki vas bodo zabavale, pa tudi take, ki vas bodo razburile.

Druge objave vam bodo dale misliti in na žalost obstaja velika skupina tistih, ki vas zagotovo jezijo, kajne? Vsi imamo drugačen nabor občutkov, ki jih v nas vzbuja objave in komentarji.

- ▶ Kakšne objave objavljate na družbenem omrežju? Na kaj se nanašajo?
- ▶ Kaj je bila vaša zadnja objava? Ste dodali hashtag?
- ▶ Ali so vaše objave razumljive drugim? Zakaj jih objavljate?
- ▶ Kaj storite, preden nekaj objavite/delite?

Manj, kot neke pišete o sebi, bolje je za vas. Ne pozabite, da so podatki sledljivi. Če danes komentirate objavo, jo nekdo zlahka izsledi čez nekaj let (če želi izvedeti nekaj o vas).

Na koncu si oglejte besedilo gumba z informacijami.

Ko nekaj dodate na internet, to za vedno ostane tam. Z vsem, kar počnete na spletu, pustite digitalni odtis.

Digitalni odtis = informacija, datoteka ali druga sledljiva oblika dejavnosti v okolju digitalnih tehnologij in interneta, ki jo pusti uporabnik.

Gumb za brisanje ne reši težave. Samo zato, ker nečesa ne vidite, še ne pomeni, da ne obstaja.

Posnetki zaslona, na primer, lahko povzročijo težave. Medtem, ko ste prepričani, da ste izbrisali objavo, ki je tvoji starši res ne bi smeli videti, lahko vaš brat v žepu skriva "orožje", ki te bo prisililo v sesanje in pranje posode za naslednjih nekaj mesecev.

Manj, ko napišete o sebi, boljše!

Nasvet: "Pogooglajte" sami sebe: Vnesite svoje ime v Google in poglejte, kaj lahko najdete o sebi.

ZANIMIVO DEJSTVO

Kje iskati?

- ▶ Za iskanje informacij o določeni osebi lahko uporabite papl.com, yasni.com, ali pa običajen internetni iskalnik
- ▶ Obstajajo spletne strani (npr. archive.org), kjer lahko vidite, kako je vaša najljubša stran izgledala pred 15 leti

Čemu se je bolje izogniti:

NASVET ZA POUČEVANJE

Najprej naj učenci posamično ali v skupinah pripravijo seznam priporočil, česa se moramo izogibati in kako se varno obnašati na družbenih omrežjih. Šele nato dopolnite podatke iz naslednjega besedila.

Dobro je, da:

- ▶ ste pozorni na neznance, ki vas kontaktirajo preko družbenih omrežij
  - ▷ Preverite, kdo sedi za tipkovnico na drugi strani.
- ▶ ne pošiljate vaših osebnih podatkov po internetu (komurkoli - niti babici)
  - ▷ Zaradi digitalnega odtisa ali zavajajočih aplikacij bi bili vaši osebni podatki kmalu lahko dostopni vsakomur in zato zlahka zlorabljeni.
- ▶ ne verjamete vsemu, kar vidite (veliko stvari na družbenih omrežjih je ponarejenih)
  - ▷ Stokrat ponovljena laž postane resnica – ali opažate isto objavo na časovnici mnogih svojih prijateljev? Ali se vam to zdi sumljivo? Poskusite biti prvi, ki bo pomislil na to in morda lahko drugim odprete oči.
- ▶ ne delite nezaželenih sporočil

Spamming = pošiljanje/deljenje nezaželenih in večinoma nadežnih informacij preko e-pošte, sporočil, objav...

Kje in kaj klikate?

Kolikokrat na dan človek klikne z miško? Nekateri kliknejo desetkrat, drugi stokrat, tisočkrat, deset tisočkrat ... Nepremišljeno klikanje ni najbolj varno.

Ustavite se in pomislite:

- ▶ ko prejmete povezavo v sporočilu (bodite pozorni na slovnico, naslov in pošiljatelja)
- ▶ bodite pozorni na pojavna okna (hiter klik na vse, kar se pojavi na zaslonu, se lahko slabo konča; pazite tudi na mamljive dobitke, običajno gre za prevare - katero podjetje bi lahko podarilo iPhone vsak dan?)
- ▶ ko nekaj prenesete in namestite na svojo napravo - izberite preverjeno in zanesljivo spletno mesto

Če samodejno kliknete na vse, kar vam naprava ponuja, ne bodite presenečeni, če ugotovite, da:

- ▶ nekdo drug zbira podatke o vas brez vaše vednosti
- ▶ nekdo beleži vaše dejavnosti – tudi tipke, ki jih pritisnete, ko se prijavite v internetno bančništvo
- ▶ je nekdo vdrl v vašo napravo
- ▶ je nekdo uničil ali izbrisal vaše datoteke
- ▶ da je nekdo dobil dostop do vaših računov in profilov
- ▶ vse to se lahko zgodi tudi na vseh drugih napravah, ki so povezane s tisto, ki je bila napadena.

Pogoji in pravila za uporabo = predstavljajo pogoje, ki jih oseba sprejme, ko odpre račun (ne samo na družbenih omrežjih).

Prav to so besedila, ki jih velika večina uporabnikov ne bere. Ampak bi jih morali. Če ne preberete, s čim se strinjate ob odprtju računa, lahko nevede dovolite ponudniku, da izvede dejanja, s katerimi se ne strinjate.

Če imate račun na družbenem omrežju, je velika verjetnost, da bo večina teh točk v veliki meri vplivala na vas. To so podatki iz pogojev in pravil za uporabo.

Izbrani deli iz Facebook-ovih pravil in pogojev za uporabo	S potrditvijo pogojev ste dejansko dovolili, da Facebook:
<i>Podatke, ki jih imamo, uporabljamo za promocijo naših izdelkov, vključno s prilagoditvami funkcij in vsebine.</i>	pregleduje informacije, vključno s kom klepetate, kaj pišete in kako dolgo
	izbere kaj vam prikazuje (komentarji, objave, zgodbe, oglasi)
	zbira informacije o vaši napravi (stanje baterije, moč signala, razpoložljivi prostor za shranjevanje, premiki miške)
O informacijah, ki jih damo na voljo družbenemu omrežju, bomo več izvedeli iz celotnega besedila pogojev. Poleg že omenjenih točk 1–3 so na primer tudi podatki o kontaktih; ljudje; strani; računi; hashtag-i; skupine, s katerimi ste v stiku; podatki o metodi in vsebini komunikacije in o tem, katere podatke o vas posredujejo drugi uporabniki ...).	
<i>Ste lastnik pravic intelektualne lastnine v vsebinah, ki jih ustvarite in delite. Nič v teh Pravilih in pogojih za uporabo vam ne odvzema vaše lastne vsebine.</i>	Facebook lahko naložene profilne fotografije uredi in jih uporabi v svojih oglaševalnih materialih (v Sloveniji, v Albaniji in Kanadi).

ZANIMIVO DEJSTVO

Leta 2019 je bila premiera filma Brexit. Zgodba se dogaja pred britanskim referendumom o izstopu iz Evropske unije.

Kako je zgodba filma povezana z družbenimi omrežji?

► Glavni junak filma predstavi svoj predlog: ciljati na volivce s pomočjo njihovih interesov. Če nekdo pravilno uga ne rezultate vseh tekem evropskega nogometnega prvenstva, lahko osvoji 50 milijonov (možnosti za zmago so izjemno majhne). Odgovori v vprašalniku, ki ga je treba izpolniti za sodelovanje, bodo zagotovili na tisoče kontaktov in gradiv za individualno usmerjeno oglaševanje, in to ne samo prek družbenih omrežij. Baza podatkov nato določi, kaj, kdaj in komu bo prikazana, tako da se volivec usmeri na stran: Glasuj za „Izhod“.

Na strani so seveda prisotna močna in čustvena gesla (Glasuj za izhod!, Prevzemi nadzor!), kontroverzne (sporne) teme: begunci, finančne izgube, stabilnost in zaposlitvene možnosti v lastni državi, evro... Nekatere informacije so celo izmišljene, ali popačene.

Češka televizija je o filmu napisala: *“Vsi vedo kdo je zmagal, ne vedo pa vsi, kako jim je to uspelo.”*Film je zasnovan na podlagi intervjujev z ključnimi udeleženci.

Ob koncu filma bodo gledalca zagotovo zanimali naslednji podatki:

- ▶ Dostavljena je bila približno milijarda targetiranih oglasov.
- ▶ Britanski milijarder Arron Banks je priznal, da je za kampanjo Leave EU najel podjetje, specializirano za nagovarjanje volivcev (Cambridge Analytica). Kasneje je to zanikal.
- ▶ Cambridge Analytica je povezana z milijarderjem in poslovnem Robertom Mercerjem, ki je največji sponzor volilne kampanje D. Trumpa.
- ▶ Leta 2018 je volilna komisija odločila, da je kampanja za izstop iz EU kršila volilno zakonodajo. Državni kazenski urad je preiskoval izstop iz EU zaradi kršitev volilne zakonodaje.

Konec

Opomnite učence na najpomembnejše stvari v tej lekciji:

- ▶ Ne pozabite, da ni vse, kar vidite na internetu, resnično.
- ▶ Razmislite o tem, kaj pišete/delite, kdo bo to videl in kako lahko vpliva na vas v prihodnosti.

Učenci lahko za konec rešijo „Zaključni test“, ki ga najdete na koncu dokumenta v poglavju »Aktivnosti«.

Seznam za branje

Katarine Jonev. *Knjiga „Bezbednost dece na internetu – vodič za roditelje“*

Web source: <http://www.katarinajonev.com/knjiga-bezbednost-dece-na-internetu-vodic-za-roditelje/>

Laguna, Aleksandar Ilić: *Od lajka do ljubavi*

web source: <https://www.laguna.rs/laguna-bukmarker-aleksandar-ilic-od-lajka-do-ljubavi-unos-761.html>

Amadeu Antonio Stiftung (2018). *Was tun wenn mir Hate Speech in der Jugendarbeit begegnet?* web source: <https://www.bpb.de/shop/lernen/themenblaetter/270493/hate-speech-gruppenbezogene-menschenfeindlichkeit-im-netz>

Web source: Aleksandar Ilić, PR, roman <https://www.laguna.rs/laguna-bukmarker-aleksandar-ilic-od-lajka-do-ljubavi-unos-761.html>

https://www.google.com/url?q=https://all-digital.org/wp-content/uploads/2021/05/eMedia_online-expression_ENG.pdf&sa=D&source=editors&ust=1632316290018000&usg=AOvVaw3xRVv7W-zYtiL5Pvz5zyBJ

klicksafe (2017): *Spielregeln im Internet 1 – Durchblicken im Rechte Dschungel.*

web source: https://www.klicksafe.de/fileadmin/media/documents/pdf/klicksafe_Materialien/iRights_Themenreihe/Spielregeln_im_Internet_1.pdf

klicksafe/ Chaos macht Schule (2020): *Datensatz – Datenschutz? Warum Datenschutz und Datensicherheit wichtig sind.*

web source: https://www.klicksafe.de/fileadmin/media/documents/pdf/klicksafe_Materialien/Lehrer_Allgemein/ks2go_DATENSCHATZ.pdf

e-Media project Consortium (2021): *Handbook on Media Literacy.*

web source: <https://all-digital.org/wp-content/uploads/2021/03/Media-Literacy-Booklet-Emedia-Project-Final-ENG-1.pdf>

e-Media project Consortium (2021): *Handbook on Online Expression.*

web source: https://all-digital.org/wp-content/uploads/2021/05/eMedia_online-expression_ENG.pdf

Klicksafe Youtube channel: <https://www.youtube.com/user/klicksafegermany/videos>

Vaja:

Skupno razmišljanje

NASVET ZA POUČEVANJE

Skupno razmišljanje

Kdo zna najbolje sočustvovati z drugimi? Kdo bi bil najboljši pri pripravi targetiranih objav, oglaševanja ...?

Z učenci skupaj izvedite aktivnost.

Odgovorite tako, kot mislite, da bodo odgovorili vaši sošolci. Zapišite vsak odgovor.

► **RAZMISLITE O DRUŽBENIH OMREŽJIH, KI SO BILA OMENJENA V PREDSTAVITVI**

Pravilnih odgovorov ni.
Vprašanja se nahajajo spodaj.

Kako točkovati odgovore:
Ko končate, v razredu še enkrat preglejte vprašanja in preštejte točke.

Primer: Na vprašanje ste odgovorili "Instagram". Enako se je odzvalo še 12 drugih sošolcev. Za ta odgovor dobite skupaj 13 točk (12 sošolcev + vaš odgovor).

Kdo bo dosegel največ točk?

1. Katero družbeno omrežje je "out"?
2. Katero omrežje je najbolj primerno za iskalce zaposlitve?
3. Katero od teh družbenih omrežij uporablja največ ljudi?
4. Katero omrežje je najbolj priljubljeno med sošolci?
5. Katero omrežje se uporablja za igranje igrice?
6. Katero omrežje je lahko najbolj nevarno?
7. Česa večina tvojih sošolcev verjetno ne ve?
8. Kaj odrasli uporabljajo za komuniciranje?
9. Katere aplikacije ima naloženo zelo malo odraslih?
10. Kje lahko najdete veliko kreativnih idej?
11. Katero omrežje je najmanj priljubljeno med sošolci?

Vaja:

Prenos informacij

Pri prenosu in prepisovanju informacij se zgodi in nastane veliko napak. Učenci naj preizkusijo, kako jim gre s spominom in natančnostjo, kadar ne morejo digitalno kopirati besedila.

Natisnite in izrežite posamezne vrstice besedila. Skupaj boste imeli 14 kosov papirja. (Priporočamo, da besedilo natisnete dvakrat, da ohranite eno izvirno besedilo za pregled.) Koščke razporedite po razredu.

Potek aktivnosti: Učenci delajo samostojno ali v parih. Stečejo do listka z besedilom, si zapomnijo njegovo vsebino in stečejo nazaj na svoje mesto, kjer zapišejo prebrane podatke. Papir in svinčnik imajo lahko med aktivnostjo samo na klopi, ne smejo ju nikamor nositi. Če pozabijo besedilo, se morajo vrniti do listka.

Cilj je sestaviti 7 stavkov.

Med aktivnostjo lahko tekmujete v hitrosti in natančnosti ali pa pustite, da učenci zapišejo, kaj so si zapomnili.

1. Leta 2012 je Facebook kupil Instagram za milijardo dolarjev.
2. Današnji TikTok je nastal leta 2018 z združitvijo dveh omrežij (Douyin in Musical.ly).
3. Twitter ponuja prostor za razpravo, povezovanje in izmenjavo idej ali mnenj. Predstavljen je bil leta 2006.
4. Leta 2009 je nastalo družbeno omrežje Pinterest za ustvarjanje zbirk slik in fotografij.
5. Snapchat je nastal leta 2011 in omogoča pošiljanje in skupno rabo fotografij, ki bodo sčasoma izginile.
6. Na Instagramu je več kot 90 % uporabnikov, mlajših od 35 let.
7. YouTube uporabnikom omogoča nalaganje, objavo in skupno rabo kateregakoli videa na internetu.

Vaja:

Pogoji za uporabo (brez pravih odgovorov)

Učni list za učence

Odločite se, ali so bile naslednje izjave kdaj uporabljene v pogojih uporabe (ne samo na družbenih omrežjih).

- Podatke, ki jih imamo, uporabljamo za promocijo naših izdelkov, vključno s prilagajanjem funkcij in vsebin.
  - Res
  - Ni res
- Zbiramo podatke, ki jih naložite kadar sinhronizirate ali uvažate podatke iz vaše mobilne naprave (npr. stiki, zgodovina klicev, SMS-i)
  - Res
  - Ni res
- Imate pravico do ugovora in omejitve določene obdelave vaših podatkov - na primer pravica do nestrinjanja z obdelavo vaših podatkov za namene neposrednega trženja
  - Res
  - Ni res
- Iz vaših naprav pridobimo informacije o lastnostih naprave (operacijski sistem, različica strojne in programske opreme, stanje baterije, moč signala, razpoložljivi prostor za shranjevanje, vrsta brskalnika, imena in vrste aplikacij in datotek) ter delovanju naprave (npr. okno je v ospredju, ali v ozadju, ali premiki miške).
  - Res
  - Ni res
- Če kodo PUK vnesete napačno, bo to pomenilo prekinitev pogodbe.

(PUK = 8-mestna koda, ki se uporablja za upravljanje kartice SIM.)
  - Res
  - Ni res
- Ste lastnik pravic do intelektualne lastnine v vsebinah, ki jih ustvarjate in delite. Nič v teh določilih in pogojih vam ne odvzema vaših lastnih vsebin. Vendar nam dajete dovoljenje, da vaše vsebine uporabljamo, distribuiramo, spreminjamo, predvajamo, kopiramo, javno prikazujemo, ali iz njih ustvarjamo nove vsebine.
  - Res
  - Ni res

7. Ko izbrišete svoj račun, bomo izbrisali vse vsebine, ki ste jih objavili (npr. fotografije in posodobitve stanja), tako da jih pozneje ne bomo mogli obnoviti.
  1. Res
  2. Ni res

8. Strinjate se, da z uporabo naših izdelkov ne boste počeli ali delili ničesar, kar je nezakonito, zavajajoče, diskriminatorno, ali goljufivo, ali karkoli, kar krši pravice drugih, vključno z njihovimi pravicami intelektualne lastnine.
  1. Res
  2. Ni res

9. Uporabljati morate isto ime kot v vsakdanjem življenju, podati morate točne podatke o sebi. Ustvarite lahko samo en račun (svoj).
  1. Res
  2. Ni res

Vaja:

Pogoji za uporabo (+ pravilni odgovori)

Učni list za učence

Odločite se, ali so bile naslednje izjave kdaj uporabljene v pogojih uporabe (ne samo na družbenih omrežjih).

- Podatke, ki jih imamo, uporabljamo za promocijo naših izdelkov, vključno s prilagajanjem funkcij in vsebin.
  - Res**
  - Ni res
- Zbiramo podatke, ki jih naložite kadar sinhronizirate ali uvažate podatke iz vaše mobilne naprave (npr. stiki, zgodovina klicev, SMS-i)
  - Res**
  - Ni res
- Imate pravico do ugovora in omejitve določene obdelave vaših podatkov - na primer pravica do nestrinjanja z obdelavo vaših podatkov za namene neposrednega trženja
  - Res**
  - Ni res
- Iz vaših naprav pridobimo informacije o lastnostih naprave (operacijski sistem, različica strojne in programske opreme, stanje baterije, moč signala, razpoložljivi prostor za shranjevanje, vrsta brskalnika, imena in vrste aplikacij in datotek) ter delovanju naprave (npr. okno je v ospredju, ali v ozadju, ali premiki miške).
  - Res**
  - Ni res
- Če kodo PUK vnesete napačno, bo to pomenilo prekinitev pogodbe. (PUK = 8-mestna koda, ki se uporablja za upravljanje kartice SIM.)
  - Res**
  - Ni res
- Ste lastnik pravic do intelektualne lastnine v vsebinah, ki jih ustvarjate in delite. Nič v teh določilih in pogojih vam ne odvzema vaših lastnih vsebin. Vendar nam dajete dovoljenje, da vaše vsebine uporabljamo, distribuiramo, spreminjamo, predvajamo, kopiramo, javno prikazujemo, ali iz njih ustvarjamo nove vsebine.
  - Res**
  - Ni res

7. Ko izbrišete svoj račun, bomo izbrisali vse vsebine, ki ste jih objavili (npr. fotografije in posodobitve stanja), tako da jih pozneje ne bomo mogli obnoviti.
  1. **Res**
  2. Ni res

8. Strinjate se, da z uporabo naših izdelkov ne boste počeli ali delili ničesar, kar je nezakonito, zavajajoče, diskriminatorno, ali goljufivo, ali karkoli, kar krši pravice drugih, vključno z njihovimi pravicami intelektualne lastnine.
  1. **Res**
  2. Ni res

9. Uporabljati morate isto ime kot v vsakdanjem življenju, podati morate točne podatke o sebi. Ustvarite lahko samo en račun (svoj).
  1. **Res**
  2. Ni res

Vaja:

Pogoji za uporabo - debata

Za pripravo te naloge so bili izbrani pogoji za uporabo vzeti predvsem iz najbolj razširjenega družbenega omrežja - Facebooka (in drugih družbenih omrežij). Ne smemo pa pozabiti, da tudi Instagram pripada tudi Facebooku. To socialno omrežje je v tej ciljni skupini zelo priljubljeno.

Delo z učenci:

- ▶ učencem razdelite spodnje primere pogojev za uporabo
- ▶ razmišljajte in se skupaj pogovorite o tem, kaj učenci mislijo o pomenu predstavljenih primerov

Primer pogojev za porabo:

Podatke, ki jih imamo, uporabljamo za promocijo naših izdelkov, vključno s prilagajanjem funkcij in vsebin.

= Strinjam se, da lahko družbeno omrežje izbira vsebino, ki jo vidim (komentarje, zgodbe, videoposnetke, oglase).

Zbira informacije o kontaktih; ljudeh; straneh; računih; hashtag-ih; skupinah, s katerimi ste v stiku; o načinu in vsebini komuniciranja; o tem, katere podatke o vas posredujejo drugi uporabniki ...).

Primer pogojev za porabo:

Ste lastnik pravic do intelektualne lastnine v vsebinah, ki jih ustvarjate in delite. Nič v teh določilih in pogojih vam ne odvzema vaše lastne vsebine. Vendar nam dajete dovoljenje, da vaše vsebine uporabljamo, distribuiramo, spreminjamo, predvajamo, kopiramo, javno prikazujemo ali iz njih ustvarjamo nove vsebine. = strinjam se, da družbeno omrežje lahko moje naložene profilne fotografije uredi in jih uporabi v svojih oglasnih materialih (v Sloveniji, v Albaniji in Kanadi).

Primer pogojev za porabo:

“Če kdo vloži zahtevek, tožbo ali spor zoper nas v zvezi z vašimi storitvami, dejanji, vsebino ali informacijami na Facebooku, se strinjate, da nas zaščitite pred kakršno koli škodo in nam povrnete izgube ter stroške kakršne koli vrste (vključno z razumnimi pravnimi stroški).”

= Strinjam se, da lahko družbeno omrežje: zahteva, da plačam vse stroške, če se ga nekdo odloči tožiti zaradi moje vsebine.

To je pogoj, ki je veljal leta 2012. Tega besedila danes ne boste več našli v Pravilih in pogojih za uporabo.

Vaja:

Zaključni test

(brez pravih odgovorov)

Verzija za učence

Zaključni test

1. Kaj pomeni »zalezovanje«?
  1. Kaznivo dejanje, ki se kaže v večkratnem in sistematičnem nadlegovanju in večkratno usmerjenem spremljanju osebe (prek različnih vrst klepetov, telefonskih klicev...).
  2. Kaznivo ravnanje storilca, ki uporablja lažno identiteto in deluje na internetu, storjeno zoper mladoletne osebe.
  3. Kazen za mladoletnike za nezakonito nalaganje in prenašanje glasbe na internetu prek lastne, ali javno dostopne tehnične opreme
2. Podatki, ki jih posameznik pusti za seboj v virtualnem svetu, se imenujejo:
  1. Računalniška odgovornost
  2. Odtis
  3. Digitalni odtis
  4. Digitalni čevelj
3. Žrtev kibernetnega zalezovanja je zalezovalca spodbudila, naj nadaljuje s svojimi dejanji, tako da je ...
  1. ... po nekaj sekundah prekinila povezavo.
  2. ... naznanila, da bo odstranila aplikacijo.
  3. ... ježno jokala po telefonu, naj ga/jo pusti pri miru.
4. Žrtev spletnega ustrahovanja je bila teoretično ogrožena, ko je zalezovalcu povedala ...
  1. ... da jim bo, ko se bodo starši vrnili s službenega potovanja, povedala, da jih nadleguje zalezovalec.
  2. ... naj poslušá glasne neprijetne zvoke in je medtem z glave odstranila svoje slušalke
  3. ... ne želi več komunicirati z njim/njo.
5. Iskanje in označevanje objav z enakim fokusom omogoča....
  1. okrajšava AltGr + V
  2. Ctrl + Alt + Del
  3. hashtag
  4. znak @
6. Družbena omrežja so priljubljena predvsem zato, ker... (označite vse pravilne odgovore):
  1. ... lahko izbiram, s kom se bom pogovarjal
  2. ... so lahko dostopna
  3. ... za njih plačam z osebnimi podatki
  4. ... lahko izberem informacije, ki jih drugi vidijo o meni

7. Označite vse, kar lahko kaže na to, da oseba preveč časa preživi na mobilnem telefonu, računalniku ...
- A) Z napravo preživi več časa, kot je načrtovala.
  - B) Pri poizvedovanju o času, preživetem z napravo, namerno navede nižjo številko.
  - C) Zaradi naprave pozabi jesti/piti.
  - D) Nesoglasja s starši, prijatelji glede naprave.
  - E) Vsako popoldne v tednu preživi ob igranju nogometa.
  - F) Zaradi dela z napravo ne skrbi za osebno higieno.
  - G) Glavobol, bolečine v hrbtu, ali očeh ...
  - H) Redna in uravnotežena prehrana.
  - I) Cel vikend ne uporablja mobilnega telefona, sposobna je ugasniti računalnik in ga ne pogrešati.
8. Kateri niso pozitivni učinki družbenih omrežij?
- 1. lažja komunikacija
  - 2. dostopnost informacij
  - 3. razvoj spretnosti na podlagi specializiranih skupinskih vsebin
  - 4. zmanjšanje osebnih stikov

Vaja:

Zaključni test

(+ pravilni odgovori)

Verzija za učence

Zaključni test

1. Kaj pomeni »zalezovanje«?
  1. **Kaznivo dejanje, ki se kaže v večkratnem in sistematičnem nadlegovanju in večkratno usmerjenem spremljanju osebe (prek različnih vrst klepetov, telefonskih klicev...).**
  2. **Kaznivo ravnanje storilca**, ki uporablja lažno identiteto in deluje na internetu, storjeno zoper mladoletne osebe.
  3. Kazen za mladoletnike za nezakonito nalaganje in prenašanje glasbe na internetu prek lastne, ali javno dostopne tehnične opreme
2. Podatki, ki jih posameznik pusti za seboj v virtualnem svetu, se imenujejo:
  1. Računalniška odgovornost
  2. Odtis
  3. **Digitalni odtis**
  4. Digitalni čevelj
3. Žrtev kibernetkega zalezovanja je zalezovalca spodbudila, naj nadaljuje s svojimi dejanji, tako da je ...
  1. ... po nekaj sekundah prekinila povezavo.
  2. ... naznanila, da bo odstranila aplikacijo.
  3. ... **jezno jokala po telefonu, naj ga/jo pusti pri miru.**
4. Žrtev spletnega ustrahovanja je bila teoretično ogrožena, ko je zalezovalcu povedala ...
  1. ... **da jim bo, ko se bodo starši vrnili s službenega potovanja, povedala, da jih nadleguje zalezovalec.**
  2. ... naj posluša glasne neprijetne zvoke in je medtem z glave odstranila svoje slušalke
  3. ... ne želi več komunicirati z njim/njo.
5. Iskanje in označevanje objav z enakim fokusom omogoča....
  1. okrajšava AltGr + V
  2. Ctrl + Alt + Del
  3. **hashtag**
  4. znak @
6. Družbena omrežja so priljubljena predvsem zato, ker... (označite vse pravilne odgovore):
  1. ... **lahko izbiram, s kom se bom pogovarjal**
  2. ... **so lahko dostopna**
  3. ... za njih plačam z osebnimi podatki
  4. ... **lahko izberem informacije, ki jih drugi vidijo o meni**

7. Označite vse, kar lahko kaže na to, da oseba preveč časa preživi na mobilnem telefonu, računalniku ...
- A) **Z napravo preživi več časa, kot je načrtovala.**
  - B) **Pri poizvedovanju o času, preživetem z napravo, namerno navede nižjo številko.**
  - C) **Zaradi naprave pozabi jesti/piti.**
  - D) **Nesoglasja s starši, prijatelji glede naprave.**
  - E) Vsako popoldne v tednu preživi ob igranju nogometa.
  - F) **Zaradi dela z napravo ne skrbi za osebno higieno.**
  - G) **Glavobol, bolečine v hrbtu, ali obeh ...**
  - H) Redna in uravnotežena prehrana.
  - I) Cel vikend ne uporablja mobilnega telefona, sposobna je ugasniti računalnik in ga ne pogrešati.
8. Kateri niso pozitivni učinki družbenih omrežij?
- 1. lažja komunikacija
  - 2. dostopnost informacij
  - 3. razvoj spretnosti na podlagi specializiranih skupinskih vsebin
  - 4. **zmanjšanje osebnih stikov**

Viri in literatura

Publikacije

BLINKA, Lukáš a kolektiv. *Online závislosti*. Grada, 2015. ISBN 978-80-247-5311-9.

NEŠPOR, Karel. *Návykové chování a závislost*. Portál, 2000. ISBN 80-7178-432-X.

POSPÍŠIL, Jan a ZÁVODNÁ, Lucie Sára. *Mediální výchova*. Kralice na Hané: Computer Media, 2009. ISBN 978-80-7402-022-3.

Splet

10 věcí, které jste nevěděli o instagramu. *Fashionzoom.cz* [online]. Fashion zoom 2016 (7 April 2021).

Available: <http://www.fashionzoom.cz/10-veci-ktere-nevedeli-instagramu/>

12 nejznámějších sociálních sítí současnosti i minulosti – které vás minuly? *Flexinit.cz* [online]. Flexinit, © 2019–2020 (7 April 2021). Available: <https://www.flexinit.cz/technologie/12-nejznamsich-socialnich-siti-soucasnosti-i-minulosti-ktere-vas-minuly/>

Bezpečně online [online]. Praha: *Seznam.cz*, © 1996–2020 (12 April 2021).

Available: www.seznamsebezpecne.cz

Bezpečnost v online prostředí. *Internetembezpecne.cz* [online]. Karlovy Vary: Biblio Karlovy Vary, 2016 (12 April 2021). Available: <https://www.internetembezpecne.cz/wp-content/uploads/2017/03/Roman-Kohout-Bezpecnost-v-online-prostredi.pdf>

Brexit. *Ceskatelevize.cz* [online]. Praha: Česká televize, © 1996–2020 (28 April 2021).

Available: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/12993476435-brexit/21938148556/>

Co jsou sociální sítě. *Bezpecnyinternet.cz* [online]. (7 July 2021).

Available: <http://www.bezpecnyinternet.cz/zacatecnik/socialni-site/co-jsou-socialni-site.aspx>

Co všechno o vás internet ví? Dejte si digitální detox a zjistěte to. *Seznam.cz* [online]. Praha: Seznam.cz, 2017 (13 August 2021). Available: <https://www.seznamzpravy.cz/clanek/co-vsechno-o-vas-internet-vi-dejte-si-digitalni-detox-a-zjistete-to-31982>

České děti a Facebook 2015. *E-bezpeci.cz* [online]. Olomouc: Centrum rizikové virtuální komunikace, 2015 (26 April 2021). Available: <http://www.e-bezpeci.cz/index.php/ke-stazeni/vyzkumne-zpravy/76-ceske-deti-a-facebook-2015/file>

České děti v kybersvětě. *E-bezpeci.cz* [online]. Olomouc: O2 Czech Republic a Centrum rizikové virtuální komunikace, 2019 (4 May 2021).

Available: <https://www.e-bezpeci.cz/index.php/ke-stazeni/vyzkumne-zpravy/117-ceske-deti-v-kybersvete/file>

Děti si na nové sociální sítě hrají na sexbomby. Predátoři o ní vědí, rodiče často ne. *Aktualne.cz* [online]. Praha: Economia, 2020 (8 September 2021). Available: <https://video.aktualne.cz/asocial/deti-si-na-nove-socialni-siti-hraji-na-sexbomby-predatori-o-r~bbb5a8ca4c1a11ea8776ac1f6b220ee8/?fbclid=IwAR3IWH15kFCX-COH1FuFv6kDckGRn29xaun58t3uq1iCdGB7D6mrYjLf0Bu4>

Digitální detox. *Digitalnidetox.cz* [online]. © 2015–2021 (7 June 2021). Available: <http://www.digitalnidetox.cz/>

Doporučené očekávané výstupy jako metodická podpora pro začleňování průřezových témat do švp a výuky. *Nuv.cz* [online]. Praha: NPI ČR, © 2011–2021 (10 May 2021). Available: <http://www.nuv.cz/vystupy/doporucene-ocekavane-vystupy-1>

EU Kids Online 2020. *Eukidsonline.net* [online]. Brno: Masaryk University, 2020 (20 July 2021). Available: <https://www.lse.ac.uk/media-and-communications/assets/documents/research/eu-kids-online/reports/EU-Kids-Online-2020-March2020.pdf>

Evropská školní studie o alkoholu a jiných drogách (ESPAD) 2019. *Drogy-info.cz* [online]. Praha: Úřad vlády České republiky, 2020 (2 June 2021). Available: https://www.drogy-info.cz/data/obj_files/33292/1057/Zaostreno%202020-05_ESPAD%202019.pdf

Existuje závislost na internetu? *E-bezpeci.cz* [online]. Olomouc: Centrum rizikové virtuální komunikace, 2012 (8 July 2021). Available: <https://www.e-bezpeci.cz/index.php/rizikove-jevy-spojene-s-online-komunikaci/online-zavislosti/519-existuje-zavislost-na-internetu>

Fotograf tajně vyfotil lidi a porovnal to s jejich snímky na sociální síti. Co objevil? *Reflex.cz* [online]. Praha: CZECH NEWS CENTER, 2020 (7 May 2021). Available: <https://www.reflex.cz/galerie/fotogalerie/76509/fotograf-tajne-vyfotil-lidi-a-porovnal-to-s-jejich-snimky-na-socialni-siti-co-objevil?foto=17>

Indie zakázala desítky čínských aplikací, bojí se ohrožení bezpečnosti. *Irozhlas.cz* [online]. Praha: Český rozhlas, 2020 (6 August 2021). Available: https://www.irozhlas.cz/zpravy-svet/cina-indie-aplikace-tiktok-wechat-shaerit-zakaz_2006291931_elev

Jak se chránit na sociálních sítích. *O2chytraskola.cz* [online]. Praha: Nadace O2, 2021 (15 April 2021). Available: <https://www.o2chytraskola.cz/clanek/21/zabezpeceni-socialnich-siti/2419>

Jaké jsou různé typy virů, spywaru a malwaru, které mohou infikovat váš počítač? *Dell.com* [online]. Round Rock: Dell, © 2021 (14 June 2021). Available: <https://www.dell.com/support/kbdoc/cs-cz/000132699/jak%20jsou-r%20t%20typy-vir%20af-spywaru-a-malwaru-kter%20mohou-infikovat-v%20po%20adta%20>

Kdo nás dezinformuje? Aktuální přehled hlavních zdrojů a šířitelů fake news v Česku. *Forum24.cz* [online]. Praha: FORUM 24, 2017 (6 May 2021). Available: <https://www.forum24.cz/kdo-nas-dezinformuje-aktualni-prehled-hlavnich-zdroju-a-siritelu-fake-news-v-cesku/>

MEZINÁRODNÍ STATISTICKÁ KLASIFIKACE NEMOCÍ A PŘIDRUŽENÝCH ZDRAVOTNÍCH PROBLÉMŮ. *Uzis.cz* [online]. Praha: Ústav zdravotnických informací a statistiky České republiky, 2021 (3 May 2021). Available: <https://www.uzis.cz/res/f/008319/mkn-10-tabelarni-cast-20210101.pdf>

Most popular social networks worldwide as of July 2021, ranked by number of active users. *Statista.com* [online]. New York: Statista Inc., 2020 (6 May 2021). Available: <https://www.statista.com/statistics/272014/global-social-networks-ranked-by-number-of-users/>

Od kolika na sociální síť bez souhlasu rodičů? Návrh vlády experty zaskočil. *Globe24.cz* [online]. Praha: INCORP, 2018 (15 July 2021). Available: <https://globe24.cz/domov/55363-od-kolika-na-socialni-site-bez-souhlasu-rodicu-navrh-vlady-experty-zaskocil>

Ochrana osobních údajů na sociálních sítích. *Bezpecnyinternet.cz* [online]. (8 April 2021). Available: <http://www.bezpecnyinternet.cz/zacatecnik/socialni-site/ochrana-osobnich-udaju.aspx>

Otestujte se: Chenova škála závislosti na internetu. *Porada.adiktologie.cz* [online]. Praha: Klinika adiktologie, © 2021 (13 July 2021). Available: https://poradna.adiktologie.cz/otestujte-se/?poll_id=5

Piráti v kraji se bouří. Tožička podle nich do Senátu patří. *Novinky.cz* [online]. Praha: Borgis, 2020 (19 April 2021). Available: <https://www.novinky.cz/domaci/clanek/pirati-v-kraji-se-bouri-tozicka-podle-nich-do-senatu-patri-40315324>

PREVENCE – Stalking. *Policie.cz* [online]. Praha: Policie ČR, © 2021 (14 April 2021). Available: <https://www.policie.cz/clanek/prevence-stalking.aspx>

RÁMCOVÝ VZDĚLÁVACÍ PROGRAM PRO GYMNÁZIA. *nuv.cz* [online], 2020 (2 June 2021). Available: <http://www.nuv.cz/t/rvp-pro-gymnazia>

Rizika používání sociální sítě Facebook. *E-bezpeci.cz* [online]. Olomouc: Centrum rizikové virtuální komunikace, © 2017 (28 April 2021). Available: <https://www.e-bezpeci.cz/index.php/ke-stazeni/tiskoviny/41-rizika-pouzivani-socialni-site-facebook/fil>

Stock snímky, obrázky bez autorských poplatků, ilustrace a videa - *iStock* [online]. Calgary: Getty Images, © 2021 (14 May 2021). Available: <https://www.istockphoto.com>

Stop šikaně. *Stop-sikane.cz* [online]. Praha: Nadační fond STOP šikaně, © 2021 (23 April 2021). Available: <https://www.stop-sikane.cz/co-je-sikana/>

Stručný přehled vybraných podmínek užívání Facebooku. *E-bezpeci.cz* [online]. Olomouc: Centrum rizikové virtuální komunikace, 2013 (29 April 2021). Available: <https://www.e-bezpeci.cz/index.php/rizikove-jevy-spojene-s-online-komunikaci/socialni-site/587-podminkyfacebooku>

Šikana: Rodiče pozor! Šikana mezi dětmi je skryté nebezpečí! *Policie.cz* [online]. Praha: Policie ČR, © 2021 (30 August 2021). Available: <https://www.policie.cz/clanek/preventivni-informace-sikana.aspx>

Trpíte nomofobií? Otestujte se! *E-bezpeci.cz* [online]. Olomouc: Centrum rizikové virtuální komunikace, 2015 (2 August 2021). Available: <https://www.e-bezpeci.cz/index.php/temata/dali-rizika/1059-nomofobie>

Věkové požadavky pro účty Google. *Support.google.com* [online]. Dublin: Google, © 2021 (12 July 2021). Available: <https://support.google.com/accounts/answer/1350409?authuser=2>

Všeobecné obchodní podmínky. *Mobilenet.cz* [online]. Praha: Telefónica Czech Republic (12 May 2021). Available: <https://mobilenet.cz/data/a/15287/VOP%20-%20Gorila%20mobil.pdf>

Zákon č. 110/2019 Sb: Zákon o zpracování osobních údajů. *Zakonyprolidi.cz* [online]. Zlín: AION CS, © 2010–2021 (3 May 2021). Available: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2019-110>

Zákon č. 218/2003 Sb. *Zakonyprolidi.cz* [online]. Zlín: AION CS, © 2010–2021 (21 April 2021). Available: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2003-218>

Zákon č. 40/2009 Sb: Zákon trestní zákoník. *Zakonyprolidi.cz* [online]. Zlín: AION CS, © 2010–2021 (22 April 2021). Available: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2019-110>

Zákon o zpracování osobních údajů - prováděcí úprava k GDPR z pohledu českého zákonodárce. *Epravo.cz* [online]. Praha: EPRAVO.CZ, 2019 (21 April 2021). Available: <https://www.epravo.cz/top/clanky/zakon-o-zpracovani-osobnich-udaju-provadeci-uprava-k-gdpr-z-pohledu-ceskeho-zakonodarce-109542.html>

Závislost na internetu a počítačových hrách. *Adicare* [online]. Praha: Adicare, 2021 (28 June 2021). Available: <https://www.google.com/url?q=https://www.adicare.cz/lecba-zavislosti-na-alkoholu/zavislost-na-internetu-a-pocitacovych-hrach/&sa=D&source=editor-s&ust=1627484682676000&usg=AOvVaw2YOWD5GxeCl1qPtYJQhVQU>

ZÁVISLOSTNÍ CHOVÁNÍ NA INTERNETU A HRANÍ HER U DĚTÍ: LÁTKOVÉ A NELÁTKOVÉ ZÁVISLOSTI Z POHLEDU ADIKTOLOGIE, DIAGNOSTIKA A PROJEVY, VÝSKYT PORUCH V POPULACI A V KLINICKÉ PRAXI, PŘEHLED VHODNÝCH SLUŽEB, PREVENCE A TERAPIE. *M.kr-vysocina.cz* [online]. Praha: Klinika adiktologie 1. LF UK a VFN v Praze, 2017 (12 May 2021). Available: https://m.kr-vysocina.cz/assets/File.ashx?id_org=450008&id_dokumenty=4084019

Zdraví v kyberprostoru. *O2chytraskola.cz* [online]. Praha: Nadace O2, © 2021 (15 July 2021). Available: <https://www.o2chytraskola.cz/data/files/zdravi-v-kyberprostoru-ds4b9omcse.pdf>

Instagram

ANNYSWANKY. [Another amazing day with you...] In: *Instagram* [online]. 11.05.2020 (13 May 2021) https://www.instagram.com/p/COvgEd1n7pY/?utm_medium=copy_link&fbclid=IwAR1DqTWQg8L4ldFa06wtJhJ1tnzzUwaBADu6E_7_AVhhDr8FnqN_luRkWD4

DREAM_LUXURY15. [What do u think of this colour?...] In: *Instagram* [online]. 08.06.2021 (9 June 2021) https://www.instagram.com/p/CP36Dqip8mT/?utm_medium=copy_link&fbclid=IwAR3xJPis5TTCK0xcGbNWu6Yb6GcWvDLwUD5OiUTHjxwUcaCTm9xr-mPwHWU

HUGOBEAUMONT_. [After a full winter in a magic...] In: *Instagram* [online]. 06.06.2021 (26 July 2021) https://www.instagram.com/p/CPyL6U7LMFk/?utm_medium=copy_link&fbclid=IwAR1d6H8NqG1DcITd2YxB0rdq3GePnI8EmM5ucT1yU-GFVH23fHft-46vyYwk

LUCA.ROSSI10. [Being crazy isn't enough!...] In: *Instagram* [online]. 07.01.2020 (8 April 2021) https://www.instagram.com/p/B7BL8cSAygt/?utm_medium=copy_link&fbclid=IwAR0G3-ukOpSvNl2JEFy_Z-Rj43hrB3EhHLzubWQCZXMtX3MKuOMYkB8ERZU

LUCA.ROSSI10. [Finally back to explore this wonderful world...] In: *Instagram* [online]. 06.07.2020 (8 April 2021) https://www.instagram.com/p/CCSvna7ASMB/?utm_medium=copy_link&fbclid=IwAR1qndL0NxPnE16jLAGPIQsrsSIHzXCfopY17NAEMJ-KLg0vHpnnLCb-Zpk8

LUCA.ROSSI10. [Wellness...] In: *Instagram* [online]. 18.01.2021 (8 April 2021) https://www.instagram.com/p/CKMhOv0gfH5/?utm_source=ig_web_copy_link

NATHALYA.CABRAL. [Last week exploring...] In: *Instagram* [online]. 15.04.2021 (27 July 2021) https://www.instagram.com/p/CNRbcR7hVeU/?utm_medium=copy_link&fbclid=IwAR0DT45O3SZRoG5Y-305Fm0mRrS2pOhmlF3PosYtoSzZcQXRVs1ZvrCp6yc

NATHALYA.CABRAL. [Rise and shine smoothie bowl...] In: *Instagram* [online]. 19.03.2021 (14 April 2021) https://www.instagram.com/p/CML6ITEhssU/?utm_medium=copy_link&fbclid=IwAR0YLjGiNHks0WaaGRIiVE5sF2yUz5Pge8UVTh8sodsWJ74jd41udnLj-Vrk

NOURSANTOS. [#hermes #gucci #louisevuitton...] In: *Instagram* [online]. 08.06.2021 (9 June 2021) https://www.instagram.com/p/CP3_MUIgOzM/?utm_medium=copy_link&fbclid=IwAR1h4AykB3QLhOF6xE4EaRtbDV_V0Z72g1_z8NnxRe6GOUM5zoLDkCRynAo

OLIWYESOUKUPOVA. [...] In: *Instagram* [online]. 29.04.2021 (13 July 2021) https://www.instagram.com/p/COPnNv-lbvn/?utm_medium=copy_link&fbclid=IwAR3ltPD7O-DYO5d4RO3atP3nlyZkM_bHssHDZ_0iigP5BzIcXeT8zgpF_1TM

OLIWYESOUKUPOVA. [Neon vibes...] In: *Instagram* [online]. 02.07.2020 (3 September 2021) https://www.instagram.com/p/CCIkSx3FhDf/?utm_medium=copy_link&fbclid=IwAR2jWJRkj6cZDdk_ccSQuLaVnNkpPqCvuv6DJMUjdqJBvKdOT_wCa3F4_5U

OPIMAEDESTINATIONS. [Who would you wake up here with?...] In: *Instagram* [online]. 01.05.2021 (5 May 2021) https://www.instagram.com/p/COVJUR4gGOY/?utm_medium=copy_link&fbclid=IwAR0_R2hO4a9Fn6nHMB78rbphtilPSYFGx0mjTUEPUxpoVs-FMCsmTUBmzRmA

ROLEX_AND_LUXURY_WATCHES. [neymarjr was seen wearing...] In: *Instagram* [online]. 04.06.2021 (16 August 2021) https://www.instagram.com/p/CPs1MScLCYT/?utm_medium=copy_link&fbclid=IwAR3M-S7e68hyTHf1lepQD0CELL6CaLLkNiG9wace9UDv90BWAWeO5gsLI4I0

TIMETOFIT. [We don't need a hotel...] In: *Instagram* [online]. 06.06.2021 (8 June 2021) https://www.instagram.com/p/CPyJo7-L_0v/?utm_source=ig_web_copy_link

U.P.INTHEAIR. [Looking for new perspective...] In: *Instagram* [online]. 05.06.2021 (8 June 2021) https://www.instagram.com/p/CPvRqCUBcHt/?utm_medium=copy_link&fbclid=IwAR1LkyD4N6DffuMBCG2C_A6OU5Y3AH34MmSV8CUPH6KtRh86mI6HJr6Sazc

YouTube

ROXXSAURUS. MY FULL HOUSE TOUR!!!!.... In: *Youtube* [online]. 29.07.2020 (7 September 2021).

Available: <https://www.youtube.com/watch?v=Y-lypedVQN8>

Facebook

Manipulátoři.cz. In: *Facebook* [online]. 10.01.2020 17:14 (27 April 2021).

Available: <https://www.facebook.com/manipulatori/photos/pcb.1273475649502270/1273469102836258/?type=3&theater>

Podmínky používání služby. In: *Facebook* [online]. (8 April 2021).

Available: <https://www.facebook.com/legal/terms>

WhatsApp

Minimální věk k používání aplikace WhatsApp. In: *WhatsApp* [online]. (14 May 2021).

Available: <https://faq.whatsapp.com/general/security-and-privacy/minimum-age-to-use-whatsapp?category=5245250>